

ZESPÓŁ SZKÓŁ W ŁUKAWCU

**WYMAGANIA EDUKACYJNE NIEZBĘDNE DO OTRZYMANIA PRZEZ UCZNIA
POSZCZEGÓLNYCH ŚRÓDROCZNYCH I ROCZNYCH OCEN KLASYFIKACYJNYCH**

GEOGRAFIA KL. V-VIII

ROK SZKOLNY 2025/2026

Opracowała Ewa Maślanka

I. Cele ogólne oceniania:

- rozpoznanie przez nauczyciela poziomu i postępów w opanowaniu przez ucznia wiadomości i umiejętności w stosunku do wymagań programowych
- informowanie ucznia o poziomie jego osiągnięć edukacyjnych i postępach w tym zakresie
- pomoc uczniowi w samodzielnym planowaniu swojego rozwoju i motywowanie go do dalszej pracy
- dostarczenie rodzicom lub opiekunom informacji o postępach, trudnościach i specjalnych uzdolnieniach ucznia
- umożliwienie nauczycielom doskonalenia organizacji i metod pracy dydaktyczno- wychowawczej
- dostarczenie nauczycielowi informacji zwrotnej na temat efektywności jego nauczania, prawidłowości doboru metod i technik pracy z uczniem

II. Zasady oceniania:

1. Wiadomości:

- wiedza merytoryczna określona w podstawie programowej geografii dla danej klasy
- stopień zapamiętania i zrozumienia nabywanych informacji

2 Umiejętności:

Na lekcjach geografii będą oceniane następujące umiejętności:

- rozumienie pojęć geograficznych i znajomość ich definicji
- prowadzenie prostych obserwacji formułowanie na ich podstawie wniosków
- analizowanie tekstów o treści geograficznej
- orientacja na mapie (świata, Europy, innych kontynentów i Polski) także na mapach konturowych
- umiejętność zastosowania podstawowych umiejętności geograficznych w praktyce (określanie współrzędnych geograficznych, czytanie mapy, wykonywanie i interpretacja rysunku poziomicowego, odwzorowywanie jej wybranych treści; orientacja w terenie – położenie, kierunki; dokonywanie podstawowych obliczeń stosowanych w geografii; czytanie i graficzna interpretacja danych liczbowych, rozpoznawanie obiektów geograficznych na mapach konturowych
- rozwiązywanie problemów geograficznych z wykorzystaniem dotychczasowej wiedzy -stosowanie wiedzy przedmiotowej w rozwiązywaniu problemów geograficznych -prezentowanie wyników swojej pracy w różnych formach

3. Postawy

Na lekcjach geografii będą oceniane postawy ucznia i jego aktywność oraz dyscyplinę pracy.

III. Formy aktywności podlegające ocenie:

1. Odpowiedzi ustne -swobodna dłuższa wypowiedź na określony temat w oparciu o pojęcia i wiedzę geograficzną. Przy odpowiedzi ustnej obowiązuje znajomość materiału z trzech ostatnich lekcji, w przypadku lekcji powtórzeniowych z całego działu.

W odpowiedzi ustnej oceniana jest:

- a) zawartość rzeczowa ,dobór treści
- b) argumentacja wyrażanie sądów , uzasadnienie
- c) stosowanie języka geograficznego
- d) sposób prezentacji – umiejętność formułowania myśli

2. Wypowiedzi pisemne

-kartkówki obejmujące zakres materiału z maksymalnie trzech ostatnich lekcji, mogą być niezapowiedziane

-sprawdziany podsumowujące poszczególne działy, poprzedzone są lekcją powtórzeniową z podaniem zakresu materiału. Zapowiedziane z co najmniej tygodniowym wyprzedzeniem, i zapisane w e-dzienniku

3. Praca w grupach:

Ocenie podlega sposób pracy w grupie:

- a) akceptowanie powierzonych ról i przydzielonych prac
- b) akceptowanie ustalonych zasad pracy w grupie
- c) planowanie wspólnych działań
- d) współudział w podejmowaniu decyzji
- e) przyjmowanie odpowiedzialności z pracę
- f) udział w dyskusji, uzasadnianie swojego stanowiska
- g) słuchanie innych
- h) utrzymanie dyscypliny podczas pracy

4. Przygotowanie do lekcji:

Oceniane jest indywidualne przygotowanie do tematu lekcji np.:

- a) przygotowanie prostych pomocy do danej lekcji
- b) przygotowanie krótkiej informacji –ciekawostek związanych z daną lekcją
- c) przygotowanie informacji geograficznych potrzebnych do danej lekcji, które uczniowie pozyskują z różnych źródeł informacji

5. Aktywność ucznia

Aktywność na lekcji ocenia się poprzez:

- trzy plusy „+” – ocena bardzo dobra;
- trzy minusy „-” – ocena niedostateczna.

Aktywność geograficzna poza lekcjami:

Uczeń oceniany jest za:

- a) za udział w konkursach przedmiotowych szkolnych – ocena bardzo dobra z aktywności .
- b) za udział i osiągnięcia w konkursach wojewódzkich, ogólnopolskich– ocena celująca z aktywności, w przypadku zdobycia tytułu laureata tych konkursów ocena celująca z przedmiotu śródroczna lub roczna.
- c) za udział w akcjach i projektach wg przyjętego regulaminu.

IV. Sposoby dokumentowania osiągnięć uczniów:

Osiągnięcia ucznia są notowane w dzienniku elektronicznym. W ocenianiu stosuje się następującą skalę:

- 6 - celujący
- 5 - bardzo dobry
- 4 - dobry
- 3 - dostateczny
- 2 - dopuszczający
- 1 – niedostateczny

Oceny częściowe w dzienniku wyrażane są cyfrą w skali 1- 6. rozszerzone o „+” i „-”.

Ocena klasyfikacyjna wyrażona jest słownie wg skali: celujący, bardzo dobry, dobry, dostateczny, dopuszczający, niedostateczny.

Przy zapisie ocen częściowych w e-dzienniku przyporządkowuje się im odpowiednie wartości według skali:

Ocena	6	6-	5+	5	5-	4+	4	4-	3+	3	3-	2+	2	2-	1+	1
Wartość	6	5.75	5.5	5	4.75	4.5	4	3.75	3.5	3	2.75	2.5	2	1.75	1.5	1

V. Kryteria ocen:

Wypowiedzi ustne

Oceniana jest zawartość rzeczowa, umiejętność formułowania myśli, stosowanie terminologii geograficznej, zgodność z poziomem wymagań, umiejętność ilustrowania wypowiedzi poprzez wykorzystanie pomocy naukowych (mapy, tablice graficzne) itp.

Kryteria ocen:

celujący – odpowiedź wskazuje na szczególne zainteresowanie przedmiotem, spełniając kryteria oceny bardzo dobrej, wykracza poza obowiązujący program nauczania, zawiera treści ponadprogramowe – własne przemyślenia i oceny;

bardzo dobry – odpowiedź wyczerpująca, zgodna z programem, swobodne operowanie pojęciami geograficznymi, opisywanie zjawisk i procesów geograficznych i dostrzeganie związków między nimi;

dobry – odpowiedź zasadniczo samodzielna, zawiera większość wymaganych treści, poprawna pod względem języka, nieliczne błędy, nie wyczerpuje zagadnienia;

dostateczny – uczeń zna najważniejsze fakty, umie je zinterpretować, odpowiedź odbywa się przy niewielkiej pomocy nauczyciela, występują nieliczne błędy rzeczowe;

dopuszczający – niezbyt precyzyjne odpowiedzi na pytania nauczyciela, braki w wiadomościach i umiejętnościach, podanie nazwy zjawiska lub procesu przy pomocy nauczyciela;

niedostateczny – nie potrafi rozwiązać zadań teoretycznych lub praktycznych o elementarnym stopniu trudności nawet z pomocą nauczyciela, nie udziela odpowiedzi na większość pytań zadanych przez nauczyciela, ma braki w wiadomościach koniecznych.

Prace pisemne

W przypadku wypowiedzi pisemnych -sprawdzianów i kartkówek przyjmuje się następującą skalę według kryteriów:

0 - 29 % - niedostateczny

30- 49 % - dopuszczający

50 - 69 % - dostateczny

70 - 89 % - dobry

90 -95 % - bardzo dobry

96 - 100% - celujący

- Nauczyciel oddaje poprawione sprawdziany w terminie dwóch tygodni.
- Uczeń może poprawić ocenę ze sprawdzianu jeden raz w terminie do tygodnia, od momentu wpisania oceny do e-dziennika.
- Poprawiona ocena jest wpisywana w miejscu poprzedniej oceny w e-dzienniku.
- Jeżeli uczeń opuścił sprawdzian, to powinien go napisać w ciągu tygodnia po powrocie do szkoły w wyznaczonym przez nauczyciela terminie. W e-dzienniku w rubryce sprawdzian nauczyciel wpisuje mu „nb.” Jeżeli uczeń nie przystępuje do sprawdzianu w uzgodnionym terminie, nauczyciel może zobowiązać go do napisania tego sprawdzianu na kolejnych zajęciach z danego przedmiotu.

VI. Sposób ustalania oceny śródrocznej i rocznej

Na ocenę śródroczną i roczną uczeń pracuje systematycznie przez cały rok szkolny.

Ocena śródroczna i roczna nie jest tylko średnią arytmetyczną uzyskanych ocen cząstkowych, ale wynikiem oceny sugerowanej przez program oraz oceny proponowanej przez nauczyciela, wynikającej z rozpoznania poziomu i postępów w opanowaniu przez ucznia wiadomości i umiejętności. Ostateczna decyzja odnośnie wystawienia oceny należy do nauczyciela przedmiotu.

VII. Warunki i tryb uzyskania oceny rocznej wyższej niż przewidywana

Uczeń ma prawo poprawić przewidywaną ocenę roczną wg zasad określonych w Statucie Szkoły i Wewnętrznych Zasadach Oceniania

VIII. Kontrakt z uczniami

1. Sprawdziany/prace klasowe są obowiązkowe, jeśli uczeń opuścił sprawdzian z przyczyn losowych, powinien napisać go w terminie uzgodnionym z nauczycielem.
2. Poprawa sprawdzianu jest obowiązkowa w przypadku oceny niedostatecznej, dobrowolna w przypadku wyższych ocen i odbywa się w terminie uzgodnionym z nauczycielem, w ciągu 1 tygodnia od daty wystawienia oceny.
3. Sprawdzian obejmuje zwykle jeden dział programowy. Jeżeli dział jest wyjątkowo obszerny uczniowie mogą pisać sprawdzian po zrealizowaniu znacznej jego części.
4. Odpowiedź ustna i praca na lekcji podlegają ocenie na bieżąco, bez zapowiedzi.
5. Sprawdziany są zapowiadane, co najmniej tydzień wcześniej i omówiony jest ich zakres i kryteria wymagań (powtórzenie wiadomości tydzień przed sprawdzianem właściwym, wpis do e-dziennika lekcyjnego).
6. Kartkówki nie muszą być zapowiadane; materiał, który obejmują dotyczy najwyżej trzech ostatnich lekcji.
7. Uczeń ma prawo wglądu do pracy i zapoznania się z błędami, ewentualne wyjaśnienia ich przez nauczyciela.
8. Uczeń ma obowiązek przystąpić do odpowiedzi ustnej z ostatnich trzech lekcji.

9. Uczeń po dłuższej niż 1 tydzień nieobecności w szkole może nie być oceniany, jeżeli nieobecność związana była z chorobą lub innymi sytuacjami losowymi, które go usprawiedliwiają.
10. Pojedyncza nieobecność ucznia na lekcji nie zwalnia go z przygotowania się do zajęć. Braki należy uzupełniać na bieżąco.
11. Uczeń ma prawo zgłosić nieprzygotowanie w ciągu półrocza:
 - a) 1 raz przy jednej godzinie przedmiotu w tygodniu (kl. V, VI, VIII)
 - b) 2 razy przy dwóch godzinach przedmiotu w tygodniu (kl. VII)
12. Nieprzygotowanie powinno być zgłoszone przez ucznia przy sprawdzaniu obecności.
13. Nie można zgłaszać nieprzygotowania w przypadku zapowiedzianego wcześniej na dany dzień: sprawdzianu, kartkówki, innych zleconych zadań.
14. Uczeń ma obowiązek prowadzenia zeszytu przedmiotowego, w którym powinny znajdować się zapisy tematów, notatki, zapisy poleceń ustnych. Zeszyt przedmiotowy powinien być prowadzony systematycznie. Uczeń w przypadku nieobecności w szkole zobowiązany jest je uzupełnić.
15. W stosunku do ucznia, u którego stwierdzono specyficzne trudności w nauce uniemożliwiające sprostanie wymogom edukacyjnym wynikającym z realizowanego programu nauczania, potwierdzone pisemną opinią poradni psychologiczno-pedagogicznej lub innej upoważnionej do tego jednostki - nauczyciel stosuje odpowiednie dostosowanie wymagań edukacyjnych.
16. Uczeń, który otrzymuje ocenę niedostateczną z I semestru jest zobowiązany do zaliczenia omawianych treści materiału w ciągu 4 tygodni po zakończeniu 1 półrocza.

IX. Obowiązki nauczyciela

1. Na pierwszej lekcji geografii w danym roku szkolnym nauczyciel zapoznaje uczniów z wymaganiami edukacyjnymi z przedmiotu w poszczególnych klasach.
2. Nauczyciel zapowiada i zapisuje w e-dzienniku sprawdzian, z co najmniej tygodniowym wyprzedzeniem.
3. Ocenia i udostępnia uczniom prace pisemne w ciągu dwóch tygodni od ich napisania.
4. Oceny stara się uzasadnić.

5. Określa warunki i termin poprawy ocen.
6. Prace pisemne przechowuje i udostępnia uczniom oraz ich rodzicom w ciągu danego roku szkolnego.
7. Udziela dodatkowych wskazówek uczniom zainteresowanym geografią
8. Informuje rodziców ucznia o grożącej ocenie niedostatecznej na miesiąc przed końcem semestru / końcem roku.
9. W zależności od okoliczności może ustalić termin dodatkowych zajęć, w trakcie których udziela pomocy uczniom mającym problemy w nauce.

X. Zasady oceniania uczniów z opiniami i orzeczeniami PPP

1. W stosunku do ucznia, u którego stwierdzono specyficzne trudności w nauce uniemożliwiające sprostanie wymogom edukacyjnym wynikającym z realizowanego programu nauczania, potwierdzone pisemnym orzeczeniem lub opinią poradni psychologiczno-pedagogicznej lub innej upoważnionej do tego jednostki - nauczyciel stosuje odpowiednie dostosowanie wymagań edukacyjnych indywidualnie dla każdego ucznia wg zaleceń poradni.
2. Każdy uczeń, który posiada opinię Poradni Psychologiczno- Pedagogicznej o dysfunkcjach, jest oceniany zgodnie z indywidualnymi zaleceniami. Przy ustalaniu oceny nauczyciel bierze pod uwagę:
 - a) indywidualne możliwości psychofizyczne każdego ucznia
 - b) wysiłek wkładany przez ucznia w pracę na zajęciach
 - c) zaangażowanie ucznia na zajęciach i zainteresowanie przedmiotem
 - d) utrudnione warunki uczenia się i utrwalania wiadomości w domu.
3. Śródroczna i roczna ocena klasyfikacyjna uzależniona jest od postępów w nauce, zaangażowania i systematyczności w pracy.
4. **Dostosowane zasad oceniania obejmuje:**
 - a) kontrolę stopnia zrozumienia samodzielnie czytanych przez ucznia poleceń
 - b) ograniczenie sprawdzania wiadomości do krótkich partii materiału
 - c) uwzględnianie w ocenie prac pisemnych wartości merytorycznych, rozumianych jako: stopień opanowania umiejętności lub wiedzy i sposób jej przekazania (zrozumienie tematu, znajomość opisywanych zagadnień, komunikatywność) w zależności od indywidualnych predyspozycji
 - d) w zeszycie przedmiotowym nie ocenia się estetyki pisma
 - e) wydłużenie czasu pracy
 - f) dostosowanie liczby i rodzaju zadań
 - g) dostosowanie formy graficznej sprawdzianu (odpowiednia czcionka)
 - h) dostosowanie formy sprawdzania wiadomości (częściej pisemna lub ustna) w zależności od indywidualnych predyspozycji

- i) ocenianie nie tylko za treść i wykonane zadania , ale także za wkład pracy
- j) stosowanie wzmoceń pozytywnych.

Wszyscy uczniowie posiadający orzeczenie lub opinię PPP mają opracowane indywidualne dostosowania wymagań, stosowanych metod pracy i zasad oceniania.

,

Szczegółowe wymagania edukacyjne na poszczególne oceny w klasach V-VIII
WYMAGANIA EDUKACYJNE KLASA VA

DZIAŁ I. MAPA				
Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra	Ocena celująca
Wiadomości i umiejętności ucznia. Uczeń :				
► wymienia podstawowe cechy mapy.	► wskazuje na mapie jej elementy (treść, tytuł, skalę, legendę, siatkę kartograficzną); ► odczytuje informacje z mapy i planu, stosując legendę.	► wskazuje na mapie północ i pozostałe kierunki świata; ► wyjaśnia, na czym polega zorientowanie mapy.	► rozróżnia różne rodzaje map (tematyczne, ogólnogeograficzne) i podaje ich przykłady.	► wykorzystuje zdobytą wiedzę do analizy map pod kątem ich przydatności w różnych sytuacjach, np. planowania podróży, zrozumienia zjawisk geograficznych itp.; ► potrafi krytycznie ocenić informacje zawarte na mapach różnego typu, analizując ich dokładność, skalę i przeznaczenie.
► wymienia podstawowe cechy mapy.	► wskazuje na mapie jej elementy (treść, tytuł, skalę, legendę, siatkę kartograficzną); ► odczytuje informacje z mapy i planu, stosując legendę.	► wskazuje na mapie północ i pozostałe kierunki świata; ► wyjaśnia, na czym polega zorientowanie mapy.	► rozróżnia różne rodzaje map (tematyczne, ogólnogeograficzne) i podaje ich przykłady.	► wykorzystuje zdobytą wiedzę do analizy map pod kątem ich przydatności w różnych sytuacjach, np. planowania podróży, zrozumienia zjawisk geograficznych itp.; ► potrafi krytycznie ocenić informacje zawarte na mapach różnego typu, analizując ich dokładność, skalę i przeznaczenie.

► wyjaśnia pojęcie skali; ► odczytuje skalę z mapy.	► rozpoznaje sposoby zapisu skali na mapie (skala liczbowa, mianowana, podziałka liniowa); ► stosuje skalę mapy do obliczania odległości między wybranymi obiektami.	► zapisuje tę samą skalę w różnej postaci (liczbowej, mianowanej, podziałki liniowej).	► porównuje ze sobą skale; ► wyjaśnia na czym polega generalizacja mapy.	► stosuje skale map do rozwiązywania praktycznych zadań związanych np. z planowaniem podróży; ► analizuje, jak wybór skali wpływa na dokładność i rodzaj przekazywanych informacji na mapie.
► wyjaśnia pojęcia: wysokość bezwzględna, wysokość względna, poziomica; ► czyta treść mapy ogólnogeograficznej Polski, zwracając uwagę na zastosowaną skalę barw.	► odczytuje wysokości bezwzględne z rysunku poziomicowego i mapy hipsometrycznej; ► podaje przykłady map, gdzie stosuje się układ poziomic do przedstawienia rzeźby terenu.	► wyjaśnia, jak powstają mapy poziomicowe i hipsometrycznej; ► oblicza wysokość względną między dwoma obiektami, np. podnóżem a szczytem.	► charakteryzuje ukształtowanie terenu, posługując się mapą poziomicową lub hipsometryczną; ► wyjaśnia dlaczego poziomicę na mapach się nie przecinają.	► na podstawie mapy poziomicowej lub hipsometrycznej analizuje i interpretuje rzeźbę terenu.
► wskazuje na globusie i mapie świata bieguny oraz południki i równoleżniki.	► wskazuje na globusie i mapie świata południk zerowy i 180° oraz równik, zwrotniki i koła podbiegunowe; ► wskazuje na globusie i mapie świata półkule Ziemi i podaje ich nazwy.	► podaje cechy południków i równoleżników, wyjaśnia pojęcia: siatka geograficzna i kartograficzna; ► stosuje skróty międzynarodowe kierunków świata.	► wyjaśnia, dlaczego kształt południków i równoleżników różni się na globusie i na mapie; ► określa położenie obiektów na globusie i na mapie, podając półkule, na których się znajdują.	► wyjaśnia, jak system południków i równoleżników pozwala na precyzyjne określanie położenia każdego miejsca na Ziemi.

▶ wymienia nazwy kontynentów i oceanów; ▶ wskazuje ich położenie na globusie i mapie świata.	▶ określa położenie kontynentów i oceanów względem równika i południka zerowego; ▶ podaje wiek, w którym rozpoczęła się epoka wielkich odkryć geograficznych.	▶ porządkuje kontynenty i oceany pod względem ich powierzchni od największych do najmniejszych; ▶ podaje cechy wielkich form ukształtowania powierzchni Ziemi (nizin, wyżyn i gór).	▶ wymienia przykładowe powody, dla których Europejczycy wyruszali na trasy wielkich wypraw geograficznych; ▶ podaje przykłady wielkich odkrywców i podróżników oraz wskazuje na mapie trasy ich wypraw.	▶ wykonuje prostą mapę świata z zaznaczonymi kontynentami i oceanami, korzystając z narzędzi plastycznych lub cyfrowych; ▶ planuje wyimaginowaną podróż dookoła świata, wskazując trasy morskie i kontynenty, które chciałby odwiedzić, uzasadniając swój wybór.
---	--	--	--	---

DZIAŁ II. KRAJOBRAZY NIZINNE POLSKI

Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra	Ocena celująca
Wiadomości i umiejętności ucznia. Uczeń:				
▶ wskazuje na mapie położenie pasa krajobrazowego pobraża; ▶ wymienia nazwy głównych typów wybrzeży morskich w Polsce; ▶ podaje co najmniej dwa przykłady cech charakterystycznych dla Wybrzeża Słowińskiego.	▶ wskazuje na mapie położenie Pobrzeża Szczecińskiego, Koszalińskiego i Gdańskiego; ▶ wskazuje na mapie położenie Wybrzeża Słowińskiego, w tym miast, jezior i Słowińskiego Parku Narodowego; ▶ rozpoznaje w opisach, filmach i na ilustracjach główne typy wybrzeży morskich w Polsce.	▶ podaje przykłady charakterystycznych zjawisk pogodowych występujących w pasie nadmorskim (sztorm, bryza); ▶ wskazuje cechy przyrodnicze i kulturowe krajobrazu Wybrzeża Słowińskiego.	▶ porównuje ze sobą wybrzeża wydmore i klifowe; ▶ charakteryzuje Słowiński Park Narodowy.	▶ wyjaśnia zależność między rozbudową mierzei a powstawaniem jezior przybrzeżnych; ▶ wyjaśnia zmienność kierunku wiania bryzy dziennej i nocnej.

► wskazuje na mapie położenie pasa krajobrazowego pojezierzy; ► wymienia co najmniej dwie cechy krajobrazu charakterystyczne dla Pojezierza Mazurskiego.	► wskazuje na mapie położenie krain geograficznych: Pojezierze Pomorskie, Pojezierze Wielkopolskie, Pojezierze Mazurskie; ► rozpoznaje Pojezierze Mazurskie w opisach, na filmach i ilustracjach.	► wskazuje na mapie Pojezierza Mazurskiego: największe miasto regionu, Szlak Wielkich Jezior Mazurskich oraz jeziora Śniardwy i Mamry; ► wyjaśnia związek między ukształtowaniem powierzchni pojezierzy a występowaniem w przeszłości łądolołu; ► podaje przykłady aktywnego wypoczynku i sportów, które można uprawiać na Pojezierzu Mazurskim.	► podaje przykłady najważniejszych obiektów dziedzictwa kulturowego regionu i wskazuje je na mapie.	► wykazuje związek między granicą pasa pojezierzy a granicą ostatniego zlodowacenia na terenie Polski; ► uzasadnia, dlaczego Pojezierze Mazurskie jest dla turystów ciekawym historycznie i przyrodniczo regionem Polski.
---	--	--	---	--

▶ wskazuje na mapie położenie pasa krajobrazowego nizin środkowopolskich; ▶ wymienia co najmniej dwie cechy krajobrazu charakterystyczne dla pasa nizin środkowopolskich.	▶ wskazuje na mapie Nizinę Mazowiecką oraz największe miasta regionu; ▶ wymienia cechy charakterystyczne Niziny Mazowieckiej; ▶ wyjaśnia pojęcia: pradolina, kotlina.	▶ wskazuje na mapie położenie krain geograficznych: Nizina Śląska, , Mazowiecka, Południowowielkopolska Północnopodlaska, Południowopodlaska; ▶ wskazuje na mapie położenie parku narodowego utworzonego na obszarze Puszczy Kampinoskiej.	▶ wskazuje na mapie Kotlinę Warszawską oraz rzeki: Wisłę, Narew, Pilicę, Bzurę, Wkrę, Bug; ▶ wyjaśnia pojęcia: meandry, starorzecza; ▶ wymienia cechy krajobrazu Puszczy Kampinoskiej.	▶ wskazuje zależność między rozwojem rolnictwa na Nizinie Mazowieckiej a powierzchnią naturalnych lasów w tym regionie; ▶ wyjaśnia dlaczego na terenie Puszczy Kampinoskiej utworzono Kampinoski Park Narodowy.
▶ wskazuje na mapie Warszawę; ▶ wymienia cechy dużego miasta.	▶ wyjaśnia, dlaczego w Warszawie znajdują się siedziby najwyższych władz państwowych; ▶ charakteryzuje wybrane funkcje Warszawy; ▶ rozpoznaje na ilustracjach znane miejsca i budynki Warszawy.	▶ wskazuje na mapie największe miasta w Polsce; ▶ wskazuje na planie Warszawy położenie wybranych znanych miejsc i budynków; ▶ wymienia zalety i wady życia w wielkim mieście.	▶ wyjaśnia, kiedy miejscowość możemy uznać za miasto; ▶ podaje nazwy części, z których składa się duże miasto (śródmieście, osiedla mieszkaniowe, dzielnice przemysłowe, przedmieścia).	▶ porównuje krajobraz Warszawy i innych miast Polski; ▶ przygotowuje w dowolnie wybranej formie informacje o dużym mieście położonym najbliżej swojego miejsca zamieszkania.
DZIAŁ III. KRAJOBRAZY WYŻYNNE I GÓRSKIE POLSKI				
Ocena dopuszczająca	• Ocena dostateczna	• Ocena dobra	• Ocena bardzo dobra	• Ocena celująca
Wiadomości i umiejętności ucznia. Uczeń potrafi				
▶ wskazuje na mapie Wyżynę Lubelską; ▶ wymienia główne cechy krajobrazu Wyżyny Lubelskiej.	▶ wskazuje na mapie największe miasta Wyżyny Lubelskiej; ▶ podaje nazwę najżyźniejszej gleby w Polsce i nazwę skały, na której się utworzyła; ▶ rozpoznaje na ilustracjach i filmach	▶ podaje cechy charakterystyczne dla krajobrazu wiejskiego; ▶ wymienia nazwy roślin uprawianych na Wyżynie Lubelskiej; ▶ wyjaśnia, jak powstają wąwozy lessowe.	▶ wyjaśnia zależność między obecnością lessu a występowaniem czarnoziemiu; ▶ wskazuje przeznaczenie uprawianych na Wyżynie Lubelskiej roślin oraz hodowanych zwierząt; ▶ opisuje najważniejsze	▶ udowadnia prawdziwość stwierdzenia, że Wyżynę Lubelską nazywa się czasem zagłębem rolniczym Polski; ▶ przygotowuje w dowolnie wybranej formie informacje o jednym z miejsc na

	wąwóz lessowy.		obiekty dziedzictwa kulturowego Wyżyny Lubelskiej.	Wyżynie Lubelskiej ważnym pod względem kulturowym.
▶ wskazuje na mapie Wyżynę Krakowsko-Częstochowską; ▶ wymienia co najmniej dwie cechy krajobrazu charakterystyczne dla Wyżyny Krakowsko-Częstochowskiej.	▶ podaje nazwę skały, w której zachodzi proces krasowienia (wapienie); ▶ rozpoznaje skałę wapienną; ▶ nazywa główne elementy krajobrazu krasowego i rozpoznaje je na ilustracjach; ▶ dzieli formy krasowe na kras powierzchniowy i podziemny.	▶ wskazuje na mapie położenie Ojcowskiego Parku Narodowego; ▶ wskazuje Szlak Orlich Gniazd jako przykład dziedzictwa kulturowego regionu; ▶ wyjaśnia na czym polega krasowienie.	▶ wyjaśnia, dlaczego Wyżynę Krakowsko-Częstochowską nazywa się Jurą; ▶ wskazuje na modelu, schemacie lub ilustracji formy naciekowe jaskini (stalaktyty, stalagmity, stalagnaty); ▶ podaje przykłady dziedzictwa przyrodniczego chronione w Ojcowskim Parku Narodowym.	▶ charakteryzuje na podstawie mapy atrakcje turystyczne Szlaku Orlich Gniazd; ▶ wyjaśnia, dlaczego zamki na Szlaku Orlich Gniazd mają białą barwę; ▶ tworzy model jaskini krasowej.
▶ wskazuje na mapie pas gór oraz Tatry; ▶ wymienia cechy krajobrazu wysokogórskiego; ▶ podaje nazwę parku narodowego leżącego w Tatrach.	▶ wskazuje na mapie Tatry Wysokie i Tatry Zachodnie; ▶ nazywa i wskazuje na mapie najwyższe szczyty Tatr; ▶ rozpoznaje na ilustracjach elementy krajobrazu wysokogórskiego; ▶ podaje przykłady popularnych miejsc odwiedzanych przez turystów w Tatrach	▶ wskazuje podobieństwa i różnice w krajobrazie Tatr Wysokich i Tatr Zachodnich; ▶ omawia cechy pogody w górach; ▶ wymienia po kolei piętra roślinności w Tatrach; ▶ wymienia nazwy roślin i zwierząt charakterystycznych dla Tatr.	▶ wskazuje na mapie łańcuchy górskie Karpat i Sudetów oraz ich najwyższe pasma górskie; ▶ wyjaśnia, dlaczego w górach roślinność układa się piętrowo; ▶ opisuje na podstawie ilustracji piętra roślinności w Tatrach; ▶ analizuje negatywny wpływ turystyki na środowisko Tatr.	▶ wykazuje specyfikę regionu na podstawie map, zdjęć, filmów geograficznych; ▶ wyjaśnia jak powstaje wiatr halny; ▶ przedstawia miejsce w Tatrach, które chciałby odwiedzić korzystając z różnych źródeł informacji.

	Wysokich i Zachodnich.			
▶ określa położenie najbliższej okolicy na mapie Polski; ▶ wymienia elementy krajobrazu najbliższej okolicy, w tym elementy zagospodarowania antropogenicznego.	▶ podaje przykłady działań przyczyniających się do poprawy najbliższego otoczenia; ▶ wyjaśnia czym jest plan zagospodarowania przestrzennego.	▶ wyjaśnia w jakim celu dokonuje się oceny krajobrazu; ▶ wskazuje elementy, na które powinno się zwracać uwagę podczas oceny krajobrazu; ▶ dokonuje oceny krajobrazu najbliższego otoczenia szkoły pod względem jego ładu i estetyki zagospodarowania.	▶ proponuje zmiany w zagospodarowaniu terenu najbliższej okolicy, mające na celu poprawę estetyki i funkcjonalności.	▶ przeprowadza szczegółową analizę krajobrazu najbliższej okolicy, uwzględniając aspekty przyrodnicze, społeczne i ekonomiczne. ▶ opracowuje plan działań, mający na celu poprawę jakości krajobrazu najbliższego otoczenia, z uwzględnieniem zrównoważonego rozwoju i ochrony środowiska.

• DZIAŁ IV ,V KRAJOBRAZY ŚWIATA

Ocena dopuszczająca	• Ocena dostateczna	• Ocena dobra	• Ocena bardzo dobra	• Ocena celująca
Wiadomości i umiejętności ucznia. UCZEŃ:				

▶ wymienia nazwy stref klimatycznych i krajobrazowych występujących na Ziemi; ▶ odczytuje informacje z mapy średnie roczne temperatury powietrza na Ziemi i rocznej sumy opadów atmosferycznych.	▶ opisuje położenie poszczególnych stref klimatycznych, używając mapy stref klimatycznych na Ziemi; ▶ dopasowuje krajobrazy do odpowiadających im stref klimatycznych.	▶ porządkuje strefy klimatyczne i krajobrazowe na Ziemi w kolejności od równika do biegunów; ▶ rozpoznaje na podstawie ilustracji strefy krajobrazowe Ziemi.	▶ przedstawia zróżnicowanie temperatury powietrza i opadów atmosferycznych na Ziemi na podstawie map tematycznych; ▶ charakteryzuje każdą ze stref krajobrazowych; ▶ wskazuje zależność między różnicami w nagrzewaniu się powierzchni Ziemi a występowaniem stref klimatycznych.	▶ wyjaśnia rozkład przestrzenny stref klimatyczno-krajobrazowych na świecie; ▶ wskazuje podobieństwa między układem stref krajobrazowych na Ziemi a piętrością klimatyczno-roślinną na obszarach górskich.
▶ określa położenie wilgotnych lasów równikowych; ▶ wymienia co najmniej dwie cechy charakterystyczne dla strefy wilgotnych lasów równikowych.	▶ podaje nazwy obszarów występowania wilgotnych lasów równikowych i wskazuje je na mapie; ▶ odczytuje z klimatogramu wartości temperatury powietrza i opadów w klimacie równikowym; ▶ rozpoznaje rośliny i zwierzęta typowe dla lasów równikowych na różnych kontynentach.	▶ wymienia cechy klimatu równikowego; ▶ podaje przykłady budownictwa, sposobów gospodarowania, głównych zajęć mieszkańców wilgotnych lasów równikowych; ▶ podaje przykłady przystosowania się roślin do życia w klimacie równikowym wilgotnym.	▶ podaje nazwy warstw wilgotnego lasu równikowego i wskazuje te warstwy na ilustracji; ▶ wyjaśnia, dlaczego wilgotny las równikowy jest „wiecznie zielony”; ▶ podaje przykłady przystosowań człowieka do życia w lesie równikowym.	▶ omawia wyjątkowość ekosystemów wilgotnego lasu równikowego; ▶ wskazuje współzależności między elementami krajobrazu wilgotnego lasu równikowego a warunkami życia człowieka.

▶ wskazuje na mapie występowanie lasów strefy umiarkowanej; ▶ wymienia co najmniej dwie cechy charakterystyczne dla lasów strefy umiarkowanej.	▶ odczytuje z klimatogramu i map klimatycznych wartości temperatury powietrza i opadów w klimacie umiarkowanym; ▶ rozpoznaje lasy strefy umiarkowanej na zdjęciach, w opisach i filmach; ▶ podaje przykłady roślin i zwierząt żyjących w lasach strefy umiarkowanej.	▶ wymienia cechy klimatu umiarkowanego; ▶ wymienia nazwy termicznych pór roku występujących w klimacie umiarkowanym; ▶ rozpoznaje i nazywa piętra lasu strefy umiarkowanej.	▶ wyjaśnia, dlaczego wiele lasów strefy umiarkowanej zamieniono na pola uprawne; ▶ uzasadnia wpływ warunków klimatycznych i krajobrazowych na życie człowieka w lasach strefy umiarkowanej; ▶ porównuje warunki klimatyczne, krajobrazowe i siedliskowe lasu strefy umiarkowanej z lasami równikowymi.	▶ przygotowuje prezentację dotyczącą lasu strefy umiarkowanej na podstawie własnych obserwacji terenowych, dokumentacji fotograficznej, filmowej i własnych notatek.
▶ wskazuje na mapie występowanie strefy sawanny i stepu; ▶ wymienia co najmniej dwie cechy charakterystyczne dla strefy sawanny i stepu.	▶ odczytuje z klimatogramu i map klimatycznych wartości temperatury powietrza i opadów w strefie sawanny i stepu; ▶ rozpoznaje sawannę i step na zdjęciach, w opisach i filmach; ▶ podaje przykłady roślin i zwierząt żyjących na sawannie i stepie.	▶ wymienia charakterystyczne cechy klimatów sawanny i stepu; ▶ charakteryzuje na podstawie ilustracji krajobrazy sawann i stepów; ▶ podaje przykłady budownictwa, sposobów gospodarowania, głównych zajęć mieszkańców sawanny i stepu; ▶ wyjaśnia kim są nomadzi.	▶ opisuje zmienność krajobrazu od lasu równikowego do suchej sawanny; ▶ porównuje cechy krajobrazu sawann i stepów; ▶ uzasadnia wpływ warunków klimatycznych i krajobrazowych na życie człowieka na sawannach i stepach.	▶ wyjaśnia czym jest i gdzie znajduje się obszar pampy i prerii, korzystając z różnych źródeł informacji.

▶ wskazuje na mapie występowanie stref pustyń gorących i pustyń lodowych; ▶ wymienia co najmniej dwie cechy charakterystyczne dla pustyń gorących i lodowych.	▶ odczytuje z klimatogramu i map klimatycznych wartości temperatury powietrza i opadów dla pustyń gorących i lodowych; ▶ wskazuje na mapie największe pustynie gorące i lodowe, podaje ich nazwy; ▶ rozpoznaje cechy charakterystyczne pustyń gorących i lodowych; ▶ wymienia przykłady roślin i zwierząt przystosowanych do życia na pustyni.	▶ opisuje, jak warunki klimatyczne wpływają na życie na pustyni; ▶ charakteryzuje przystosowanie wybranych roślin i zwierząt do życia na pustyni; ▶ podaje przykłady sposobów gospodarowania ludzi na pustyniach; ▶ wyjaśnia kim są Inuici.	▶ wyjaśnia pojęcie oazy i jej znaczenie dla życia na pustyni; ▶ porównuje pustynie gorące i lodowe pod względem warunków klimatycznych, typowej roślinności i zwierząt.	▶ analizuje wpływ działalności człowieka na środowisko pustyń gorących i lodowych oraz wyzwania związane z ochroną tych obszarów.
▶ wskazuje na mapie położenie strefy tajgi i tundry; ▶ wymienia co najmniej dwie cechy charakterystyczne dla tajgi i tundry.	▶ odczytuje z klimatogramu i map klimatycznych wartości temperatury powietrza i opadów w strefie tajgi i tundry; ▶ wymienia przykłady roślin i zwierząt przystosowanych do życia w tych strefach; ▶ podaje przykłady zajęć, którymi trudnią się mieszkańcy tajgi i tundry.	▶ opisuje, jak warunki klimatyczne wpływają na życie w tajdze i tundrze; ▶ wyjaśnia, czym różni się tajga od tundry, podaje podobieństwa i różnice; ▶ wyjaśnia pojęcia: lasotundra, wieloletnia zmarzlina.	▶ opisuje działalność człowieka w tajdze i tundrze oraz jej wpływ na te ekosystemy; ▶ wyjaśnia, dlaczego stawianie budynków na wieloletniej zmarzlinie jest utrudnione.	▶ analizuje wpływ zmian klimatu na ekosystemy tajgi i tundry.

▶ wskazuje na mapie regiony świata o klimacie śródziemnomorskim; ▶ wymienia co najmniej dwie cechy charakterystyczne dla klimatu śródziemnomorskiego.	▶ odczytuje z klimatogramu i map klimatycznych wartości temperatury powietrza i opadów w klimacie śródziemnomorskim; ▶ wyjaśnia co to jest makia; ▶ podaje przykłady typowych roślin dla tego krajobrazu.	▶ wymienia cechy roślinności śródziemnomorskiej; ▶ odczytuje z mapy nazwy państw leżących w basenie Morza Śródziemnego; ▶ podaje przykłady walorów turystycznych tego regionu; ▶ opisuje krajobraz wybrzeża Morza Śródziemnego na podstawie fotografii.	▶ na podstawie klimatogramów charakteryzuje przebieg temperatur powietrza i opadów w ciągu roku w strefie śródziemnomorskiej w zależności od położenia względem równika; ▶ wyjaśnia, dlaczego w krajach śródziemnomorskich rozwinięta jest turystyka; ▶ opisuje wpływ tego klimatu na sposób życia i gospodarkę ludzi.	▶ analizuje wpływ działalności człowieka na krajobraz śródziemnomorski; ▶ przygotowuje hasła reklamujące wakacje w wybranym kraju śródziemnomorskim.
▶ wskazuje na mapie położenie Himalajów; ▶ wymienia co najmniej dwie cechy charakterystyczne dla krajobrazu wysokogórskiego Himalajów.	▶ odczytuje z mapy nazwy państw położonych na obszarze Himalajów; ▶ opisuje podstawowe cechy klimatu Himalajów; ▶ wymienia przykłady zwierząt i roślin występujące w Himalajach.	▶ wskazuje na mapie Mount Everest oraz Wyżynę Tybetańską i pasmo Karakorum; ▶ wyjaśnia kim są Szerpowie; ▶ opisuje tradycyjne sposoby życia i gospodarki mieszkańców Himalajów; ▶ podaje przykłady przystosowania zwierząt do życia w Himalajach.	▶ analizuje wpływ środowiska naturalnego Himalajów na kulturę i codzienne życie ich mieszkańców; ▶ opisuje warunki pogodowe panujące na szczycie Mount Everestu.	▶ wyjaśnia jak zmienia się życie mieszkańców Himalajów w związku z rozwojem turystyki i globalizacją.

WYMAGANIA EDUKACYJNE KLASA VIA

DZIAŁ I. WSPÓŁRZĘDNE GEOGRAFICZNE				
Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra	Ocena celująca
Wiadomości i umiejętności ucznia. Uczeń :				
▶ stwierdza, że długość geograficzna na mapach i globusach jest wskazywana za pomocą południków; ▶ odczytuje długość geograficzną punktu położonego na zaznaczonym na mapie południku.	▶ określa półkulę, na której leży dany punkt na mapie obejmującej południk zerowy; ▶ na podstawie wartości długości geograficznej określa wzajemne relacje przestrzenne pomiędzy miejscami.	▶ podaje zakres możliwych wartości, jakie przyjmuje długość geograficzna; ▶ określa półkulę, na której leży dany punkt na mapie nie obejmującej południka zerowego.	▶ na podstawie podanych współrzędnych geograficznych wskazuje położenie punktów i obszarów na mapach w różnych skalach; ▶ wyjaśnia czym jest długość geograficzna.	▶ odczytuje z najwyższą możliwą dokładnością długość geograficzną dowolnych punktów na mapie i globusie.
▶ stwierdza, że szerokość geograficzna na mapach i globusach jest wskazywana za pomocą równoleżników; ▶ odczytuje szerokość geograficzną punktu położonego na zaznaczonym na mapie równoleżniku.	▶ określa półkulę, na której leży dany punkt na mapie obejmującej równik; ▶ na podstawie wartości szerokości geograficznej określa wzajemne relacje przestrzenne pomiędzy miejscami.	▶ podaje zakres możliwych wartości jakie przyjmuje szerokość geograficzna; ▶ określa półkulę, na której leży dany punkt na mapie nie obejmującej równika.	▶ na podstawie podanych współrzędnych geograficznych wskazuje położenie punktów i obszarów na mapach w różnych skalach; ▶ wyjaśnia czym jest szerokość geograficzna.	▶ odczytuje z najwyższą możliwą dokładnością szerokość geograficzną dowolnych punktów na mapie i globusie.
▶ odnajduje punkty leżące na zaznaczonych liniach siatki kartograficznej na podstawie podanych współrzędnych geograficznych;	▶ dobiera i odczytuje właściwe współrzędne potrzebne do odczytania szerokości i długości geograficznej na mapie i globusie.	▶ wyjaśnia ogólną zasadę działania GPS (Global Positioning System); ▶ wyznacza w terenie współrzędne geograficzne dowolnych punktów (za pomocą mapy lub	▶ odczytuje współrzędne geograficzne punktów na mapie topograficznej z dokładnością do minut; ▶ porównuje położenie geograficzne punktów na podstawie ich	▶ wyjaśnia czym jest rozciągłość południkowa i równoleżnikowa; ▶ oblicza rozciągłość południkową i równoleżnikową.

► odczytuje współrzędne geograficzne punktów leżących na zaznaczonych liniach siatki kartograficznej.		GPS).	współrzędnych geograficznych.	
---	--	-------	-------------------------------	--

DZIAŁ II RUCHY ZIEMI				
Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra	Ocena celująca
Wiadomości i umiejętności ucznia. Uczeń :				
► wymienia nazwy większości planet Układu Słonecznego; ► wyjaśnia różnicę pomiędzy gwiazdą i planetami.	► podaje nazwę galaktyki, w której leży Układ Słoneczny; ► wymienia w kolejności nazwy planet Układu Słonecznego.	► wyjaśnia czym jest i z czego składa się Układ Słoneczny; ► przytacza jedną z teorii dotyczących powstania Wszechświata (teorię Wielkiego Wybuchu).	► porównuje Ziemię z innymi planetami; ► charakteryzuje wybrane rodzaje obiektów występujących w Wszechświecie (np. galaktyki, grupy galaktyk, układy planetarne).	► charakteryzuje poszczególne planety Układu Słonecznego; ► na podstawie materiałów opisuje zmiany w oświetleniu Księżyca w jego różnych fazach.
► opisuje własnymi słowami charakter ruchu obrotowego Ziemi (np. jako ruch wokół własnej osi); ► wyjaśnia związek pomiędzy ruchem obrotowym a występowaniem dnia i nocy.	► wyjaśnia czym jest południe słoneczne (górowanie Słońca); ► wyjaśnia czym są wschód i zachód Słońca; ► podaje czas pełnego obrotu Ziemi (doba, 24 godziny).	► porównuje wyniki pomiaru wysokości Słońca w różnych porach dnia; ► określa i demonstruje na globusie kierunek ruchu Ziemi w ruchu obrotowym.	► wyjaśnia związek między ruchem obrotowym a widomą wędrówką i górowaniem Słońca oraz istnieniem dnia i nocy; ► wyjaśnia związek pomiędzy wysokością Słońca a długością cieni rzucanych przez przedmioty oświetlonych przez Słońce.	► demonstruje przy użyciu modeli (np. tellurium lub globusa) ruch obrotowy Ziemi, określa jego kierunek, czas trwania, miejsca wschodu i zachodu Słońca oraz południa słonecznego.

▶ opisuje własnymi słowami charakter ruchu obiegowego Ziemi (ruch wokół Słońca); ▶ wyjaśnia związek pomiędzy ruchem obiegowym a występowaniem pór roku na Ziemi; ▶ określa czas trwania pełnego obiegu Ziemi dookoła Słońca.	▶ na podstawie ilustracji opisuje oświetlenie Ziemi w pierwszych dniach astronomicznych pór roku; ▶ określa zmiany w wysokości górowania Słońca w różnych porach roku.	▶ stosuje pojęcia równonocy wiosennej i jesiennej oraz przesilenia zimowego i letniego; ▶ określa zmiany miejsc wschodu i zachodu Słońca w umiarkowanych szerokościach geograficznych w różnych porach roku.	▶ porównuje oświetlenie Ziemi w pierwszych dniach astronomicznych pór roku; ▶ wyjaśnia występowanie dni i nocy polarnych; ▶ określa kąt, pod którym oś Ziemi jest nachylona do płaszczyzny jej orbity.	▶ demonstruje przy użyciu modeli (np. tellurium lub globusów) ruch obiegowy Ziemi; ▶ określa konsekwencje ruchu obiegowego Ziemi.
▶ na podstawie ilustracji opisuje zróżnicowanie ilości energii docierającej do powierzchni Ziemi w zależności od szerokości geograficznej; ▶ nazywa strefy oświetlenia występujące na Ziemi.	▶ wyjaśnia przyczynę występowania stref oświetlenia na Ziemi; ▶ określa zasięgi stref oświetlenia Ziemi.	▶ wyjaśnia związek pomiędzy występowaniem stref oświetlenia Ziemi a występowaniem stref klimatycznych.	▶ podaje cechy poszczególnych stref oświetlenia Ziemi; ▶ wykazuje związek między maksymalną wysokością górowania Słońca i ilością energii docierającej do powierzchni Ziemi.	▶ wykazuje związek pomiędzy kątem nachylenia osi ziemskiej a położeniem zwrotników i kół podbiegunowych na Ziemi; ▶ wykazuje związek między ruchem obiegowym Ziemi a strefami jej oświetlenia oraz strefowym zróżnicowaniem klimatu i krajobrazów na Ziemi.

DZIAŁ III EUROPA - ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE I JEGO ZASOBY				
Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra	Ocena celująca
Wiadomości i umiejętności ucznia. Uczeń :				
▶ na podstawie mapy określa półkule, na których leży Europa; ▶ na podstawie danych porównuje powierzchnię Europy do powierzchni innych kontynentów.	▶ na podstawie mapy opisuje położenie geograficzne Europy; ▶ za pomocą mapy opisuje ukształtowanie powierzchni Europy.	▶ wyjaśnia na czym polega duży stopień rozwinięcia linii brzegowej Europy; ▶ podaje przykłady różnic w warunkach przyrodniczych panujących w różnych częściach Europy.	▶ wyjaśnia na czym polega trudność w jednoznacznym wyznaczeniu granic pomiędzy Europą i Azją; ▶ wskazuje na mapie wybrane kraje geograficzne, wyspy i półwyspy Europy.	▶ na podstawie własnej wiedzy charakteryzuje położenie i ukształtowanie powierzchni Europy; ▶ na podstawie własnej wiedzy opisuje przebieg granic oraz linii brzegowej Europy.
▶ podaje przykłady czynników klimatotwórczych; ▶ za pomocą mapy opisuje zasięgi poszczególnych stref klimatycznych i typów klimatów w Europie.	▶ określa wpływ szerokości geograficznej i wysokości nad poziomem morza na zróżnicowanie klimatyczne Europy; ▶ na podstawie klimatogramów dokonuje charakterystyki warunków klimatycznych w wybranych miejscach w Europie.	▶ określa wpływ rozkładu lądów i mórz oraz prądów morskich na zróżnicowanie klimatyczne Europy; ▶ na podstawie klimatogramów porównuje warunki klimatyczne w wybranych miejscach w Europie.	▶ przedstawia cechy charakterystyczne klimatów: śródziemnomorskiego, umiarkowanego ciepłego i chłodnego i subpolarnego; ▶ z pomocą mapy udowadnia wpływ wybranych czynników klimatotwórczych na warunki klimatyczne w różnych częściach Europy.	▶ na podstawie własnej wiedzy przedstawia zróżnicowanie klimatyczne Europy oraz czynniki, które o nim decydują; ▶ wyjaśnia występowanie zjawiska miejskiej wyspy ciepła w miastach Europy.

▶ podaje przykłady zjawisk występujących na granicy płyt litosfery na Islandii; ▶ opisuje wybrane efekty erupcji wulkanicznych i trzęsień ziemi.	▶ wyjaśnia czym jest litosfera; ▶ na podstawie mapy opisuje położenie Islandii w odniesieniu do granic płyt litosfery.	▶ wyjaśnia przyczyny występowania wulkanów i trzęsień ziemi na rozbieżnej granicy płyt litosfery na przykładzie Islandii; ▶ opisuje korzyści wynikające z położenia na granicy płyt litosfery, np. duże zasoby energii geotermalnej.	▶ wyjaśnia czym jest gejzer i opisuje przebieg erupcji gejzeru; ▶ wykazuje związek pomiędzy położeniem wulkanów pod lodowcami a występowaniem powodzi spowodowanych nagłym stopieniem lodu.	▶ na przykładzie Islandii określa związek między położeniem na granicy płyt litosfery a występowaniem wulkanów i trzęsień ziemi; ▶ opisuje zjawiska występujące na rozbieżnej granicy płyt litosfery.
▶ podaje przykłady źródeł energii wykorzystywanych w Europie; ▶ na podstawie mapy określa dominujące źródła energii w poszczególnych krajach europejskich.	▶ na wybranym przykładzie europejskiego kraju wykazuje związek pomiędzy warunkami naturalnymi a wykorzystywanymi źródłami energii; ▶ na podstawie danych i wykresów porównuje strukturę źródeł energii w różnych krajach.	▶ wyjaśnia przyczyny transformacji energetycznej w Europie; ▶ na przykładach wyjaśnia różnicę pomiędzy odnawialnymi i nieodnawialnymi źródłami energii.	▶ opisuje strukturę źródeł energii pierwotnej w Europie; ▶ określa stopień samowystarczalności Europy pod względem zaopatrzenia w ropę naftową i pierwiastki promieniotwórcze.	▶ wykazuje związek między cechami środowiska przyrodniczego wybranych krajów Europy a wykorzystaniem różnych źródeł energii; ▶ prezentuje informacje o skutkach wykorzystania różnych źródeł energii dla środowiska geograficznego.
▶ wymienia wybrane walory turystyczne regionu Morza Śródziemnego; ▶ na podstawie ilustracji opisuje krajobraz śródziemnomorskiego wybrzeża;	▶ charakteryzuje klimat śródziemnomorski; ▶ opisuje wybrane przyrodnicze walory turystyczne występujące w regionie Morza Śródziemnego.	▶ podaje przykłady zabytków stanowiących atrakcje turystyczne regionu Morza Śródziemnego; ▶ na podstawie danych opisuje zmiany w ruchu turystycznym w wybranych krajach śródziemnomorskich.	▶ opisuje wybrane walory kulturowe regionu Morza Śródziemnego; ▶ ocenia wpływ turystyki na gospodarkę krajów śródziemnomorskich i życie mieszkańców w popularnych miejscowościach turystycznych.	▶ wykazuje związki między warunkami przyrodniczymi oraz dziedzictwem kultury śródziemnomorskiej a rozwojem turystyki w Europie Południowej; ▶ ocenia wpływ obecności infrastruktury

► podaje przykłady potraw i produktów pochodzących z regionu Morza Śródziemnego				turystycznej na rozwój turystyki w regionie Morza Śródziemnego.
---	--	--	--	---

DZIAŁ IV EUROPA-LUDNOŚĆ I GOSPODARKA				
Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra	Ocena celująca
Wiadomości i umiejętności ucznia. Uczeń :				
► wskazuje na mapie kilkanaście państw Europy; ► podaje przykłady wpływu Unii Europejskiej na gospodarkę i życie ludzi.	► wyjaśnia czym jest Unia Europejska; ► wyjaśnia czym są fundusze unijne; ► podaje przykłady wykorzystania funduszy unijnych w Polsce.	► wskazuje na mapie większość państw Europy; ► opisuje sposoby wspierania przez Unię Europejską regionów o niższym poziomie rozwoju gospodarczego; ► ocenia działanie strefy Schengen.	► opisuje najważniejsze zmiany na mapie politycznej Europy po II wojnie światowej; ► szczegółowo wyjaśnia wpływ Unii Europejskiej na procesy gospodarcze i społeczne; ► dyskutuje na temat przyszłych wyzwań stojących przed Unią Europejską i jej członkami.	► wskazuje na mapie wszystkie państwa Europy; ► opisuje okoliczności powstania wspólnot, które dały początek Unii Europejskiej; ► przedstawia rolę Unii Europejskiej w przemianach gospodarczych Europy.
► wymienia kilka czynników rozmieszczenia ludności w Europie; ► wskazuje na mapie przykłady najgęściej i najrzadziej zaludnionych obszarów w Europie.	► wyjaśnia różnicę pomiędzy całkowitą liczbą ludności a gęstością zaludnienia; ► na podstawie mapy opisuje rozmieszczenie ludności wybranych obszarów w Europie.	► na podstawie danych porównuje gęstość zaludnienia krajów europejskich; ► wymienia kraje o największej liczbie ludności w Europie.	► na przykładach wyjaśnia wpływ poszczególnych czynników na rozmieszczenie ludności w Europie; ► wymienia przykłady europejskich krajów o wyjątkowo niskiej i wyjątkowo wysokiej gęstości zaludnienia.	► na podstawie własnej wiedzy opisuje i wyjaśnia rozmieszczenie ludności w Europie.

▶ wyjaśnia czym jest starzenie się ludności; ▶ wymienia przykładowe skutki starzenia się ludności.	▶ na podstawie materiałów opisuje zmiany liczby i odsetka osób w zaawansowanym wieku w Europie; ▶ podaje podstawowe przyczyny starzenia się ludności.	▶ opisuje społeczno-kulturowe przyczyny starzenia się ludności w Europie; ▶ opisuje zmiany w przewidywanej długości życia ludności w Europie.	▶ wykazuje związek pomiędzy zmieniającą się rolą i pozycją społeczną kobiet a zmianami rozrodczości; ▶ opisuje wyzwania ekonomiczne i społeczne przed którymi stają kraje europejskie w związku z postępującym starzeniem się ludności.	▶ na podstawie własnej wiedzy opisuje i wyjaśnia główne przyczyny i skutki starzenia się społeczeństw w Europie; ▶ ocenia możliwe kroki mające na celu złagodzenie skutków starzenia się ludności w Europie.
▶ wymienia niektóre przyczyny migracji w Europie; ▶ na podstawie danych określa zmiany w zaludnieniu Unii Europejskiej wywołane migracjami.	▶ wyjaśnia pojęcia migracji, imigracji i emigracji; ▶ podaje przykłady oddziaływania imigracji na ludność i gospodarkę kraju przyjmującego migrantów.	▶ wyjaśnia pojęcie uchodźstwa; ▶ podaje przykłady czynników mogących prowadzić do przymusowej migracji i uchodźstwa.	▶ rozróżnia czynniki migracji występujące w miejscu pochodzenia i miejscu docelowym migrantów; ▶ dyskutuje na temat pozytywnych i negatywnych skutków migracji w wymiarze społeczno-kulturowym i gospodarczym.	▶ na podstawie własnej wiedzy przedstawia społeczno-ekonomiczne i kulturowe konsekwencje migracji na obszarze Europy; ▶ wykazuje się świadomością dotyczącą wpływu charakteru migracji na jej skutki.
▶ podaje przykłady nowoczesnych gałęzi przemysłowych rozwiniętych we Francji; ▶ podaje przykłady nowoczesnych usług rozwiniętych we Francji.	▶ na podstawie diagramu opisuje strukturę zatrudnienia w trzech głównych sektorach gospodarczych we Francji; ▶ podaje przykłady produktów przemysłowych, które Francja eksportuje do innych krajów.	▶ wyjaśnia pojęcia usług i przemysłu; ▶ wymienia cechy nowoczesnego przemysłu na przykładzie przemysłu francuskiego; ▶ wyjaśnia znaczenie wydajności pracy w nowoczesnej gospodarce.	▶ charakteryzuje wybrane gałęzie przemysłu działającego we Francji (np. przemysł energetyczny); ▶ charakteryzuje wybrane rodzaje nowoczesnych usług działających we Francji (np. usługi transportowe).	▶ posługując się przykładami przedstawia znaczenie nowoczesnego przemysłu i usług w gospodarce Francji; ▶ na podstawie własnej wiedzy opisuje strukturę zatrudnienia w trzech głównych sektorach gospodarczych we

				Francji.
▶ wymienia podstawowe cechy wielkich metropolii (np. duża liczba ludności, wysoka gęstość zaludnienia i zabudowy); ▶ podaje przykłady atrakcji turystycznych Londynu i Paryża.	▶ wyjaśnia pojęcie aglomeracji; ▶ wyjaśnia przyczyny obecnego rozwoju Londynu i Paryża; ▶ na podstawie ilustracji porównuje centra i przedmieścia Londynu i Paryża.	▶ na podstawie mapy porównuje położenie i kierunki rozwoju przestrzennego Londynu i Paryża; ▶ wyjaśnia znaczenie transportu zbiorowego w funkcjonowaniu wielkich metropolii.	▶ podaje przykłady cech różniących Londyn i Paryż; ▶ wymienia i ocenia pozytywne i negatywne aspekty zamieszkiwania w wielkiej metropolii.	▶ na podstawie własnej wiedzy określa podobieństwa i różnice między wielkimi miastami Europy: Londynem i Paryżem; ▶ podaje wybrane cechy demograficzne ludności Londynu i Paryża.
DZIAŁ V SĄSIEDZI POLSKI				
Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra	Ocena celująca
Wiadomości i umiejętności ucznia. Uczeń :				
▶ podaje przykłady przemian, które przeszedł przemysł Nadrenii Północnej-Westfalii; ▶ na podstawie wykresu opisuje zmiany liczby kopalń i górników w Niemczech w drugiej połowie XX wieku.	▶ określa znaczenie przemysłu dla pozycji niemieckiej gospodarki na świecie; ▶ podaje przykłady gałęzi przemysłowych rozwijanych w Nadrenii Północnej-Westfalii w XIX wieku oraz obecnie.	▶ wykazuje związek pomiędzy działalnością ośrodków badawczych i uczelni wyższych a unowocześnianiem przemysłu; ▶ podaje przykłady wyzwań, przed którymi obecnie staje przemysł Niemiec.	▶ wyjaśnia przyczyny zmian poziomu bezrobocia w Nadrenii Północnej-Westfalii w czasie trwania restrukturyzacji przemysłu; ▶ dyskutuje na temat wyzwań, przed którymi staje przemysł Niemiec obecnie.	▶ charakteryzuje przemiany w strukturze przemysłu w Niemczech na przykładzie Nadrenii Północnej-Westfalii; ▶ prognozuje możliwe kierunki zmian w przemyśle Niemiec w kontekście konieczności ochrony klimatu.

▶ podaje przykłady walorów przyrodniczych Litwy i Białorusi; ▶ podaje przykłady walorów kulturowych Litwy i Białorusi.	▶ na podstawie mapy opisuje ukształtowanie powierzchni Litwy i Białorusi; ▶ na podstawie ilustracji opisuje krajobrazy spotykane w Litwie i Białorusi.	▶ podaje nazwy stolic Litwy i Białorusi; ▶ charakteryzuje walory kulturowe Mińska i Wilna; ▶ wskazuje na mapie położenie wybranych atrakcji turystycznych Litwy i Białorusi.	▶ podaje przykłady walorów kulturowych Litwy i Białorusi związanych z polskim dziedzictwem kulturowym; ▶ wyjaśnia dlaczego w Litwie i Białorusi spotyka się wiele obiektów związanych z polskim dziedzictwem kulturowym.	▶ przedstawia wybrane walory środowiska przyrodniczego i kulturowego Litwy i Białorusi; ▶ planuje wycieczkę do Litwy i Białorusi uwzględniając określone walory przyrodnicze i kulturowe.
▶ podaje przykłady atrakcji turystycznych Czech i Słowacji; ▶ nazywa i wskazuje na mapie Karpaty, Tatry, Sudety i Karkonosze.	▶ na podstawie mapy opisuje ukształtowanie powierzchni Czech i Słowacji; ▶ na podstawie ilustracji opisuje krajobrazy spotykane w Czechach i w Słowacji.	▶ podaje nazwy stolic Czech i Słowacji; ▶ wskazuje na mapie położenie wybranych atrakcji turystycznych Czech i Słowacji; ▶ prezentuje atrakcje turystyczne Pragi.	▶ nazywa i opisuje atrakcje turystyczne Czech i Słowacji związane z występowaniem formacji skalnych; ▶ wymienia nazwy zamków lub pałaców stanowiących atrakcje turystyczne Czech i Słowacji.	▶ przedstawia przykłady atrakcji turystycznych Czech i Słowacji; ▶ planuje wycieczkę do Czech i Słowacji uwzględniając określone walory przyrodnicze i kulturowe.
▶ na podstawie mapy opisuje położenie geograficzne Ukrainy; ▶ podaje przykłady trudności z jakimi Ukraina mierzyła się po uzyskaniu niepodległości w 1991 roku.	▶ podaje nazwę stolicy Ukrainy; ▶ wymienia przykłady przemian politycznych i gospodarczych, jakie nastąpiły w Ukrainie po uzyskaniu niepodległości w 1991 roku; ▶ podaje przyczyny wyludniania się Ukrainy przed rosyjską napaścią.	▶ wyjaśnia przyczyny protestów społecznych wybuchających w Ukrainie przed rosyjską napaścią; ▶ wyjaśnia na czym polega korupcja; ▶ wyjaśnia pojęcie aneksji terytoriów.	▶ opisuje społeczne i gospodarcze skutki napaści Rosji na Ukrainę; ▶ dyskutuje na temat wpływu korupcji na działanie państwa i codzienne życie mieszkańców.	▶ na podstawie własnej wiedzy opisuje problemy polityczne, społeczne i gospodarcze Ukrainy; ▶ prezentuje samodzielnie pozyskane informacje na temat aktualnej sytuacji w Ukrainie.

▶ na podstawie mapy opisuje położenie geograficzne Rosji; ▶ podaje przykłady różnic w warunkach przyrodniczych panujących w różnych częściach Rosji.	▶ na podstawie klimatogramów charakteryzuje warunki klimatyczne w poszczególnych częściach Rosji; ▶ na podstawie mapy opisuje zasoby surowców mineralnych Rosji.	▶ na podstawie klimatogramów porównuje warunki klimatyczne w różnych częściach Rosji; ▶ wyjaśnia przyczyny dużego zróżnicowania środowiska przyrodniczego Rosji.	▶ na przykładzie obwodu królewieckiego wyjaśnia pojęcie eksklawy; ▶ charakteryzuje środowisko przyrodnicze Syberii; ▶ porównuje wielkość terytorium Rosji do wielkości terytorium Polski.	▶ wykazuje zróżnicowanie środowiska przyrodniczego Rosji; ▶ wykazuje związek między warunkami środowiska przyrodniczego a rozmieszczeniem ludności w Rosji.
▶ wskazuje na mapie i nazywa państwa sąsiadujące z Polską; ▶ podaje przykłady działań realizowanych przez Polskę wspólnie z sąsiednimi krajami.	▶ uzasadnia konieczność utrzymywania dobrych stosunków z sąsiednimi krajami; ▶ wymienia przykłady trudnych wydarzeń z przeszłości, które mają wpływ na współczesne relacje Polski z niektórymi sąsiednimi krajami.	▶ charakteryzuje wzajemne relacje Polski z Niemcami, Czechami, Słowacją i Litwą; ▶ opisuje korzyści płynące ze współpracy Polski z sąsiednimi państwami - członkami NATO i UE.	▶ charakteryzuje relacje Polski z Rosją i Białorusią; ▶ wyjaśnia pojęcia wojny hybrydowej i wojny informacyjnej.	▶ charakteryzuje relacje Polski z krajami sąsiadującymi; ▶ dyskutuje na temat różnic w relacjach pomiędzy państwami a wzajemnymi relacjami mieszkańców Polski i krajów sąsiednich.

WYMAGANIA EDUKACYJNE KLASA VIIA

TREŚCI	Wiadomości i umiejętności ucznia. Uczeń :				
	Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra	Ocena celująca
Położenie geograficzne Polski	► wskazuje położenie Polski na mapie ► nazywa i wskazuje na mapie wybrane krainy geograficzne w Polsce	► określa położenie Polski na tle Europy ► wskazuje na mapie kilkanaście krain geograficznych w Polsce	► odczytuje współrzędne geograficzne dowolnych miejsc w Polsce	► nazywa i wskazuje na mapie wody wewnętrzne Polski ► oblicza rozciągłość południkową i równoleżnikową Polski	► ocenia korzyści i zagrożenia wynikające z położenia Polski ► porównuje rozciągłość południkową i równoleżnikową Polski i Europy oraz ich konsekwencje
Czynniki kształtujące klimat Polski	► nazywa strefę oświetlenia Ziemi, w której leży Polska ► podaje przykłady czynników klimatotwórczych ► wyjaśnia wpływ wybranego czynnika na klimat	► wyjaśnia wpływ szerokości geograficznej i wysokości nad poziomem morza na klimat Polski	► wyjaśnia wpływ Morza Bałtyckiego i układu form rzeźby terenu na klimat ► podaje przyczyny występowania w Polsce klimatu przejściowego między morskim a kontynentalnym	► nazywa masy powietrza kształtujące pogodę i klimat w Polsce ► określa wpływ ośrodków barycznych i mas powietrza na pogodę i klimat w Polsce	► porównuje i ocenia rolę poszczególnych czynników w kształtowaniu klimatu Polski
Zróżnicowanie warunków klimatycznych w Polsce	► odróżnia klimat od pogody ► na podstawie map odczytuje wartości temperatury i opadów w różnych regionach Polski	► na podstawie map porównuje warunki klimatyczne w różnych regionach Polski ► podaje pełną nazwę strefy klimatycznej i typu klimatu panującego w Polsce ► odczytuje wartości z klimatogramów	► podaje niektóre cechy klimatu Polski ► wyjaśnia pojęcie okresu wegetacyjnego ► wyjaśnia powstawanie opadów orograficznych i cienia opadowego ► podaje nazwy sześciu termicznych pór roku	► na podstawie map opisuje zróżnicowanie przestrzenne temperatury, opadów i długości okresu wegetacyjnego w Polsce ► wymienia i wyjaśnia cechy klimatu Polski ► porównuje warunki klimatyczne różnych miejsc na podstawie klimatogramów	► wykazuje związek pomiędzy czynnikami klimatotwórczymi a cechami klimatu Polski ► prognozuje potencjalne skutki zmian klimatycznych w Polsce

Wpływ zmienności pogody na działalność człowieka	- wymienia składniki pogody - na podstawie własnych doświadczeń opisuje zagrożenia wynikające ze zjawisk atmosferycznych	- wyjaśnia przyczyny zmienności pogody w Polsce - opisuje właściwe zachowanie podczas występowania ekstremalnych zjawisk atmosferycznych	- opisuje stany pogodowe wynikające z napływu różnych mas powietrza - omawia wpływ pogody na działanie rolnictwa, transportu i turystyki	- na podstawie danych udowadnia zmienność stanów pogodowych w różnych latach - wykazuje związek pomiędzy zmianami klimatu a występowaniem ekstremalnych zjawisk pogodowych w Polsce	uwzględnia różne punkty widzenia w ocenie wpływu danych warunków pogodowych na działalność człowieka
Góry w Polsce i w Europie	- wskazuje na mapie Karpaty i Sudety - wyjaśnia, czym jest orogeneza i jak orogenezy przyczyniły się do powstania gór w Polsce	- podaje nazwy orogenezy - wyjaśnia pojęcie erozji - wskazuje na mapie przynajmniej pięć łańcuchów górskich w Europie należących do Alp	- odróżnia zewnętrzne i wewnętrzne procesy rzeźbotwórcze - podaje przykłady zewnętrznych i wewnętrznych procesów rzeźbotwórczych	- wyjaśnia powstawanie gór fałdowych i zrębowych - podaje dowody na to, że orogeneza alpejska nie została jeszcze zakończona	- wskazuje różnicę pomiędzy górotworem Sudetów a górami - na podstawie mapy opisuje położenie Polski na tle jednostek tektonicznych Europy
Wpływ zlodowaceń na rzeźbę Polski i Europy	- wyjaśnia, jak powstaje lodowiec - wskazuje obszary występowania krajobrazu polodowcowego w Polsce - wymienia kilka cech krajobrazu młodoglacjalnego	- rozpoznaje na ilustracji i na mapie typowe jeziora rynnowe i morenowe - podaje cechy jezior morenowych i rynnowych - w przybliżeniu określa czas ostatniego zlodowacenia na ziemiach polskich	- opisuje przebieg procesów erozji i akumulacji lodowcowej - wyjaśnia proces powstawania form polodowcowych (moreny czołowej, sandru i pradoliny) oraz utworów polodowcowych (gliny i głązów narzutowych)	- wskazuje na mapie przebieg granicy ostatniego zlodowacenia - odróżnia krajobraz młodo i staroglacjalnych - podaje przyczyny zaniku form polodowcowych na wyżynach	- wskazuje związek pomiędzy przebiegiem granic zlodowaceń a obszarami występowania krajobrazów staro i młodo-glacialnych - wyjaśnia układ przestrzenny form polodowcowych morena czołowa-sandr-pradolina
Surowce mineralne Polski	podaje kilka przykładów surowców mineralnych występujących	klasyfikuje surowce mineralne występujące w Polsce do czterech	wskazuje obszary występowania i eksploatacji	podaje przykłady surowców, których produkcja zapewnia	opisuje powstawanie wybranych surowców mineralnych

	w Polsce ▶ podaje przykłady zastosowania wybranych surowców metalicznych, skalnych, chemicznych i energetycznych	podstawowych grup: skalne, chemiczne, energetyczne i metaliczne	wybranych surowców mineralnych w Polsce ▶ wyjaśnia różnicę między kopalinami a surowcami mineralnymi	Polsce samowystarczalność ▶ ocenia wpływ dostępności i wykorzystania wybranych surowców mineralnych na życie ludzi i gospodarkę	ocenia konsekwencje uzależnienia Polski od importu surowców energetycznych
Rzeki w Polsce i Europie	▶ wyjaśnia pojęcia: rzeka główna, dopływ, system rzeczny, dorzecze, zlewisko ▶ wskazuje na mapie Wisłę i Odrę oraz podaje nazwy wybranych dopływów tych rzek	▶ charakteryzuje wybrane walory przyrodnicze Wisły i Odry ▶ uzasadnia konieczność ochrony rzek i ich dorzeczy	▶ określa znaczenie gospodarcze Odry ▶ proponuje metody ochrony rzek i ich dorzeczy	▶ charakteryzuje reżim rzek w Polsce ▶ wyjaśnia, na czym polega regulacja rzek	▶ ocenia sposoby gospodarczego wykorzystania Wisły i Odry ▶ na mapie Polski wskazuje i nazywa kilkanaście rzek
Powodzie i ochrona przeciwpowodziowa	▶ wyjaśnia, czym jest powódź ▶ podaje przykłady przyczyn występowania powodzi ▶ wymienia kilka metod ochrony przeciwpowodziowej	▶ odróżnia powódź od wezbrania ▶ na podstawie map, danych liczbowych i innych materiałów źródłowych podaje konsekwencje wystąpienia powodzi	▶ uzasadnia stosowanie kilku wybranych metod ochrony przeciwpowodziowej ▶ wykazuje związek pomiędzy deforestacją a zagrożeniem powodziowym ▶ określa wpływ sztucznych zbiorników wodnych na występowanie i skutki powodzi	▶ klasyfikuje i wyjaśnia przyczyny naturalne i antropogeniczne powstawania powodzi ▶ przedstawia metody ochrony przeciwpowodziowej ▶ określa wpływ zabudowy obszarów zalewowych na występowanie i skutki powodzi	▶ dokonuje oceny zagrożeń powodziowych występujących na wybranym obszarze ▶ proponuje i uzasadnia dobór metod ochrony przeciwpowodziowej na wybranym obszarze
Morze Bałtyckie	▶ wskazuje Morze Bałtyckie na mapie ▶ wymienia podstawowe cechy Morza Bałtyckiego	▶ podaje przykłady organizmów słodko i słonowodnych zamieszkujących Morze Bałtyckie	▶ wyjaśnia przyczyny niskiego zasolenia Morza Bałtyckiego ▶ prezentuje przykłady wpływu działalności	▶ opisuje i wyjaśnia zróżnicowanie zasolenia Morza Bałtyckiego ▶ wskazuje na mapie	▶ nazywa i wskazuje na mapie Głębię Landsort ▶ wyjaśnia genezę niskich i wysokich wybrzeży

	▶ nazywa państwa leżące nad Bałtykiem	▶ porównuje Morze Bałtyckie z innymi morzami	człowieka na Morze Bałtyckie	▶ i nazywa: Cieśniny Duńskie, Kattegat, Bałtyk Właściwy ▶ ocenia różne metody ochrony Morza Bałtyckiego i jego zasobów	▶ Bałtyku ▶ opisuje genezę Bałtyku, w tym epizody, kiedy Bałtyk był jeziorem
Gleby w Polsce	▶ wymienia czynniki glebotwórcze ▶ podaje przykłady typów genetycznych gleb występujących w Polsce	▶ opisuje etapy powstawania gleby ▶ wyjaśnia rolę wody i organizmów w powstawaniu gleby ▶ wskazuje typy genetyczne gleb, które są najbardziej rozpowszechnione w Polsce	▶ wyjaśnia wpływ rodzaju skały macierzystej na typ gleby (czarnoziemy, gleby brunatne, gleby bielcowe, rędziny) ▶ wykazuje związek pomiędzy stosunkami wodnymi a typem gleby (mady)	▶ wskazuje na mapie (wybrane) obszary występowania gleb bielcowych, gleb brunatnych i płowych, rędzin, czarnoziemów i mad ▶ ocenia przydatność rolniczą różnych typów gleb	▶ rozpoznaje typ gleby na podstawie profilu glebowego (dotyczy gleb bielcowych, gleb brunatnych i płowych, rędzin, czarnoziemów i mad) ▶ nazywa główne poziomy na profilu glebowym
Lasy w Polsce	▶ opisuje własnymi słowami różne funkcje lasu ▶ podaje przykłady gospodarczego wykorzystania lasu ▶ podaje przykłady społecznych i ekologicznych funkcji lasy	▶ rozróżnia rodzaje lasów w Polsce (na podstawie filmu, ilustracji lub w terenie)	▶ wyjaśnia rolę lasu w zachowaniu bioróżnorodności i regulowaniu stosunków wodnych	▶ opisuje skład gatunkowy lasów w Polsce ▶ podaje przyczyny degradacji lasów	▶ proponuje sposoby zrównoważonego gospodarowania zasobami leśnymi ▶ charakteryzuje zbiorowiska leśne (typy lasu), takie jak: grąd, bór, ols, łęg
Dziedzictwo przyrodnicze Polski i jego ochrona	▶ wskazuje na mapie wybrane parki narodowe w Polsce	▶ wskazuje na mapie większość parków narodowych w Polsce ▶ opisuje walory przyrodnicze wybranych	▶ w oparciu o przykłady opisuje różnorodność parków narodowych w Polsce ▶ podaje przykłady rezerwatów przyrody, parków	▶ podaje przykłady obiektów przyrodniczych w Polsce, które są wpisane na listę światowego dziedzictwa UNESCO	▶ wskazuje na mapie wszystkie parki narodowe w Polsce ▶ klasyfikuje parki narodowe zgodnie z przyjętymi kryteriami

		parków narodowych	krajobrazowych i pomników przyrody występujących na obszarze własnego regionu		
Podział administracyjny i sąsiedzi Polski	▶ wskazuje na mapie i nazywa województwo, w którym mieszka ▶ nazywa i wskazuje na mapie kraje sąsiadujące z Polską	▶ wskazuje na mapie i nazywa kilka województw wraz z ich stolicami ▶ wskazuje na mapie przebieg granic Polski z poszczególnymi sąsiadami	▶ wyjaśnia, na czym polega trójstopniowy podział administracyjny ▶ wskazuje na mapie i nazywa większość województw wraz z ich stolicami	▶ podaje nazwy wszystkich województw i ich stolic oraz wskazuje je na mapie ▶ porównuje zadania i kompetencje jednostek samorządu terytorialnego na różnych szczeblach	▶ wyjaśnia przesłanki stojące za przyjętym w Polsce podziałem administracyjnym
Rozmieszczenie ludności w Polsce	▶ podaje przykłady czynników rozmieszczenia ludności w Polsce ▶ wyjaśnia, czym jest gęstość zaludnienia ▶ na podstawie mapy opisuje rozmieszczenie ludności w Polsce	▶ rozróżnia czynniki przyrodnicze i pozaprzyrodnicze rozmieszczenia ludności w Polsce ▶ wskazuje regiony o najwyższej i najniższej gęstości zaludnienia	▶ określa wpływ wysokości nad poziomem morza, układu sieci rzecznej, występowania surowców mineralnych, rozwoju miast i przemysłu na rozmieszczenie ludności w Polsce ▶ podaje wartość średniej gęstości zaludnienia w Polsce	▶ szczegółowo wyjaśnia przestrzenne zróżnicowanie gęstości zaludnienia w Polsce ▶ porównuje średnią gęstość zaludnienia w Polsce i innych krajach europejskich ▶ na podstawie mapy porównuje rozmieszczenie ludności w Polsce i wybranym kraju europejskim	▶ ocenia znaczenie poszczególnych czynników rozmieszczenia ludności w różnych regionach Polski ▶ porównuje trendy zmian gęstości zaludnienia w Polsce i innych krajach europejskich
Zmiany liczby ludności	▶ wyjaśnia znaczenie pojęć: przyrost naturalny, saldo migracji i przyrost rzeczywisty ▶ podaje	▶ określa przyczyny spadającej dzietności w Polsce i Europie ▶ na podstawie mapy opisuje	▶ charakteryzuje zmiany liczby ludności w Polsce ▶ oblicza przyrost naturalny Polski	▶ wyjaśnia zależność pomiędzy starzeniem się ludności a wzrostem współczynnika zgonów	▶ prognozuje przyszłe zmiany liczby ludności w Polsce, biorąc pod uwagę czynniki społeczne, demograficzne,

	przykłady czynników wpływających na wielkość współczynnika urodzeń i zgonów	przestrzenne zróżnicowanie przyrostu naturalnego w Polsce	i wybranej jednostki administracyjnej	opisuje skutki starzenia się ludności Polski	gospodarcze i polityczne opisuje zmiany salda migracji w Polsce w ostatnich kilkudziesięciu latach
Struktura płci i wieku ludności	▶ odczytuje wartości z piramidy demograficznej ▶ na podstawie danych opisuje zmiany współczynnika urodzeń i zgonów oraz przyrostu naturalnego w Polsce w ostatnich kilkudziesięciu latach	▶ opisuje kształt z piramidy demograficznej ▶ na podstawie piramidy demograficznej opisuje strukturę ludności w Polsce	▶ interpretuje kształt piramidy demograficznej ▶ wyjaśnia, czym są wyż i niż demograficzny ▶ wyjaśnia różnice w strukturze demograficznej ludności Polski w różnych grupach wiekowych	▶ porównuje struktury wieku różnych państw na podstawie piramid demograficznych ▶ podaje przyczyny występowania w Polsce kolejnych wyżów i niżów demograficznych	▶ identyfikuje związki pomiędzy przeszłymi trendami demograficznymi a kształtem piramidy demograficznej ▶ ocenia wyzwania demograficzne stojące przed Polską i Europą, będące skutkiem starzenia się ludności
Przyczyny i skutki migracji zagranicznych	▶ wyjaśnia, czym jest migracja ▶ podaje przyczyny migracji zagranicznych ▶ odczytuje z mapy nazwy krajów zamieszkałych przez skupiska polskiej diaspory	▶ podaje przykłady migracji wewnętrznych i zagranicznych ▶ odróżnia imigrację od emigracji	▶ podaje przykłady przyrodniczych, społecznych i ekonomicznych przyczyn migracji ▶ na podstawie danych opisuje wielkość współczesnych migracji z i do Polski	▶ opisuje rozmieszczenie polskiej diaspory na świecie ▶ podaje przykłady pozytywnych i negatywnych skutków migracji w Polsce i Europie ▶ podaje rzeczowe argumenty w dyskusji na temat skutków migracji	▶ ocenia pozytywne i negatywne skutki emigracji z Polski i powstania polskiej diaspory na świecie ▶ przyjmuje różne punkty widzenia w ocenie skutków imigracji do Polski i emigracji z Polski
Kulturowe zróżnicowanie mieszkańców	▶ wymienia cechy struktury narodowościowej ludności w Polsce	▶ dokonuje krótkiej charakterystyki wybranych religii wyznawanych	▶ wyjaśnia różnicę pomiędzy narodowością i obywatelstwem	▶ podaje przykłady mniejszości etnicznych mieszkających w Polsce	▶ prezentuje aktualnie zachodzące zmiany struktury narodowościowej

	▶ podaje przykłady mniejszości narodowych mieszkających w Polsce ▶ opisuje strukturę wyznaniową ludności Polski	w Polsce	▶ opisuje zmiany w strukturze narodowościowej Polski po II wojnie światowej		- i wyznaniowej ludności Polski ▶ wyjaśnia różnicę pomiędzy mniejszością narodową i etniczną
Struktura zatrudnienia ludności	▶ podaje nazwy trzech głównych sektorów gospodarki ▶ na podstawie danych porównuje strukturę wykształcenia Polski i innych krajów	▶ układa sektory gospodarki Polski w porządku rosnącym pod względem wielkości zatrudnienia ▶ wykazuje się świadomością związku występującego pomiędzy poziomem wykształcenia a możliwością znalezienia pracy	▶ omawia strukturę zatrudnienia ludności w poszczególnych sektorach gospodarki w Polsce ▶ wyjaśnia przyczyny zmian struktury wykształcenia ludności w Polsce ▶ wyjaśnia przyczyny zmian struktury zatrudnienia ludności w Polsce	▶ podaje wartości liczbowe opisujące strukturę zatrudnienia ludności w Polsce ▶ na podstawie własnej wiedzy porównuje strukturę zatrudnienia ludności Polski i innych krajów	▶ ocenia potencjał rozwojowy Polski przez pryzmat zmian w strukturze wykształcenia ludności ▶ prognozuje przyszłe zmiany struktury wykształcenia i zatrudnienia ludności w Polsce i Europie
Wpływ zmian politycznych i gospodarczych na strukturę zatrudnienia	▶ wyjaśnia, czym jest bezrobocie	▶ na podstawie źródeł opisuje przemiany rynku pracy na przykładzie wybranych miast w Polsce	▶ wyjaśnia przyczyny zmian w strukturze zatrudnienia w wybranych miastach zachodzące po transformacji gospodarczej ▶ określa warunki uznania danej osoby za bezrobotną	▶ wyjaśnia przyczyny i skutki wzrostu znaczenia sektora usługowego w Polsce ▶ na podstawie materiałów określa wpływ pandemii Covid 19 na rynek pracy w Polsce i Europie	▶ uwzględniając przemiany demograficzne zachodzące w Polsce, prognozuje przyszłe zmiany w poziomie bezrobocia
Urbanizacja w Polsce i Europie	▶ wyjaśnia własnymi słowami, czym jest urbanizacja	▶ podaje przykładowe aspekty urbanizacji ▶ na podstawie wykresu	▶ rozróżnia poszczególne aspekty urbanizacji: formalny,	▶ wykazuje związki pomiędzy różnymi aspektami urbanizacji	▶ na podstawie własnej wiedzy porównuje zmiany i poziom

	▶ na podstawie mapy opisuje zróżnicowanie wskaźnika urbanizacji w Polsce ▶ na podstawie wykresu porównuje liczbę mieszkańców największych miast w Polsce	▶ porównuje zmiany wskaźnika urbanizacji w Polsce i w innych krajach ▶ na podstawie mapy opisuje rozmieszczenie miast w Polsce	demograficzny, społeczny, przestrzenny, ekonomiczny	▶ rozróżnia aglomerację monocentryczną i konurbację ▶ podaje nazwy województw o najwyższym i najniższym wskaźniku urbanizacji	▶ wskaźnika urbanizacji w Polsce i w innych krajach ▶ podaje warunki, jakie musi spełniać wieś w Polsce, aby wystąpić o nadanie statusu miasta
Czynniki rozwoju miast w Polsce	▶ podaje przykłady cech miast decydujących o ich rozwoju ▶ podaje przykłady funkcji pełnionych przez jednostki osadnicze	▶ przyporządkowuje główne czynniki rozwoju do największych miast w Polsce	▶ wyjaśnia wpływ niektórych funkcji miast w Polsce na ich rozwój	▶ na wybranych przykładach omawia czynniki rozwoju miast w Polsce ▶ porównuje czynniki decydujące o rozwoju różnych miast	▶ na przykładach określa zmiany funkcji miast w Polsce ▶ określa współczesne kierunki rozwoju miast w Polsce
Zmiany w strefach podmiejskich – suburbanizacja	▶ podaje cechy środowiska geograficznego i opisuje warunki życia w centrum dużego miasta i w strefie podmiejskiej ▶ wymienia kilka przyczyn przenoszenia się mieszkańców do strefy podmiejskiej	▶ na podstawie map, fotografii oraz danych liczbowych wskazuje zmiany zachodzące w wybranej strefie podmiejskiej ▶ wymienia przykłady nowych kierunków działalności gospodarczej i zagospodarowania terenu w strefie podmiejskiej	▶ na podstawie materiałów opisuje i wyjaśnia kierunki migracji między peryferiami regionu, strefą podmiejską i miastem ▶ wyjaśnia przyczyny przenoszenia niektórych działalności gospodarczych do strefy podmiejskiej	▶ identyfikuje i wyjaśnia zmiany w zakresie użytkowania i zagospodarowania terenu oraz stylu zabudowy na wybranych przykładach stref podmiejskich ▶ opisuje i wyjaśnia zmiany demograficzne zachodzące w strefach podmiejskich ▶ podaje własną definicję pojęcia suburbanizacja	▶ dokonuje krytycznej oceny zmian środowiska geograficznego w strefach podmiejskich dużych miast ▶ prognozuje przyszłe kierunki rozwoju stref podmiejskich
Wpływ migracji na strukturę demograficzną	▶ wyjaśnia pojęcie migracji ze wsi do miast ▶ podaje	▶ na podstawie mapy opisuje zróżnicowanie salda migracji w gminach	▶ podaje przykłady skutków społecznych i gospodarczych	▶ udowadnia wpływ migracji na strukturę wieku i zmiany	▶ porównuje przyczyny i skutki migracji ze wsi do miast oraz migracji

wsi	przykładowe przyczyny przenoszenia się mieszkańców wsi do miast ▶ odczytuje dane z piramidy demograficznej ▶ wyjaśnia pojęcie salda migracji w odniesieniu do wybranej wsi	lub powiatach w Polsce ▶ na podstawie piramidy demograficznej charakteryzuje strukturę płci i wieku ludności wybranej wsi lub gminy wiejskiej	migracji ze wsi do miast ▶ wyjaśnia przyczyny zwiększonego odsetka mężczyzn w strukturze ludności niektórych wsi	w zaludnieniu na obszarach wiejskich na przykładach wybranych gmin ▶ wyjaśnia wpływ restrukturyzacji PGR-ów na zmiany gospodarcze i demograficzne wybranych wsi	z miast do stref podmiejskich ▶ proponuje sposób zapobiegania negatywnym skutkom wyludniania się wsi
Czynniki rozwoju rolnictwa	podaje przykłady przyrodniczych i pozaprzyrodniczych czynników rozwoju rolnictwa ▶ na podstawie wykresu opisuje strukturę gleb w Polsce ze względu na ich przydatność dla rolnictwa ▶ wskazuje elementy klimatu i ukształtowania powierzchni Polski sprzyjające rozwojowi rolnictwa	na podstawie mapy opisuje rozmieszczenie obszarów o najbardziej sprzyjających warunkach dla rozwoju rolnictwa w Polsce ▶ na podstawie danych lub wykresu porównuje wielkość gospodarstw rolnych w Polsce i w innych krajach ▶ wymienia przykłady działań mających na celu poprawę wydajności rolnictwa w Polsce	wyjaśnia wpływ wielkości gospodarstwa na możliwości zwiększenia wydajności produkcji rolnej ▶ ocenia warunki przyrodnicze dla rozwoju rolnictwa w Polsce	ocenia warunki pozaprzyrodnicze dla rozwoju rolnictwa w Polsce ▶ porównuje zużycie nawozów sztucznych i środków ochrony roślin w Polsce i w innych krajach ▶ wyjaśnia wpływ wieku i wykształcenia rolników na proces unowocześniania produkcji rolnej w Polsce	dokonuje całościowej oceny warunków dla rozwoju rolnictwa w poszczególnych regionach Polski ▶ podaje nazwy regionów w Polsce o najbardziej sprzyjających warunkach dla rozwoju rolnictwa
Uprawa roślin i chów zwierząt w Polsce	▶ podaje przykłady roślin uprawianych w Polsce ▶ podaje przykłady zwierząt, których chów	na podstawie diagramu opisuje strukturę zasiewów w Polsce	na podstawie map opisuje rozmieszczenie poszczególnych	wykazuje związek między zróżnicowaniem warunków	na podstawie własnej wiedzy opisuje rozmieszczenie upraw

	proceedzi się w Polsce ▶ podaje przykłady wpływu warunków przyrodniczych na kierunki produkcji rolnej	▶ podaje przykłady wykorzystania głównych produktów rolnych wytwarzanych w Polsce	upraw, chowu bydła i trzody chlewnej w Polsce ▶ rozpoznaje główne rośliny uprawiane w Polsce	przyrodniczych rozwoju rolnictwa w różnych regionach Polski a specjalizacją poszczególnych regionów w zakresie produkcji roślinnej i zwierzęcej	▶ określa wymagania środowiskowe roślin uprawianych w Polsce
Warunki rozwoju gospodarki energetycznej	▶ podaje przykłady odnawialnych i nieodnawialnych surowców energetycznych wykorzystywanych w Polsce ▶ wymienia wady i zalety węgla kamiennego i brunatnego jako surowców energetycznych	▶ na podstawie materiałów podaje przykłady związków warunków naturalnych z kierunkami rozwoju energetyki ▶ dokonuje podziału czynników rozwoju energetyki na przyrodnicze i pozaprzyrodnicze	▶ na wybranych przykładach uzasadnia rozwój energetyki opartej na odnawialnych źródłach energii w Polsce ▶ wyjaśnia związek pomiędzy warunkami pozaprzyrodniczymi a kierunkami rozwoju energetyki	▶ określa warunki przyrodnicze i pozaprzyrodnicze sprzyjające lub ograniczające produkcję energii ze źródeł nieodnawialnych i odnawialnych w województwie łódzkim i pomorskim ▶ wyjaśnia, na czym polega transformacja energetyczna, którą przechodzi Polska i inne kraje europejskie	▶ samodzielnie wyszukuje informacje dotyczące warunków rozwoju energetyki w swoim regionie ▶ dokonuje oceny warunków przyrodniczych i pozaprzyrodniczych rozwoju energetyki w swoim regionie
Przemiany przemysłu w Polsce	▶ wymienia przykłady produktów przemysłowych wytwarzanych w Polsce ▶ wyjaśnia, czym jest przemysł ▶ na podstawie danych lub wykresu opisuje zmiany wielkości produkcji wybranych	▶ dokonuje podziału przemysłu na wydobywczy i przetwórczy ▶ podaje przykłady zmian, jakie zaszły w polskim przemyśle w ostatnich 30 latach	▶ na podstawie materiałów dokonuje ogólnej charakterystyki sektora przemysłowego w Polsce przed rokiem 1989 oraz obecnie ▶ określa udział przemysłu w wytwarzaniu PKB w Polsce	▶ wyjaśnia, na czym polega prywatyzacja i zmiana struktury przemysłu w Polsce ▶ dyskutuje na temat skutków przemian przemysłu w Polsce, podając rzeczowe argumenty	▶ wyjaśnia związek pomiędzy poziomem rozwoju przemysłu a ogólnym poziomem rozwoju gospodarczego Polski ▶ prognozuje przyszłe kierunki przemian przemysłu w Polsce

	towarów w Polsce				
Przemysł zaawansowanych technologii	▶ wyjaśnia pojęcie przemysłu zaawansowanych technologii ▶ podaje przykłady produktów przemysłu zaawansowanych technologii, które są wykorzystywane w codziennym życiu	▶ podaje wybrane cechy przemysłu zaawansowanych technologii ▶ określa pozycję, jaką produkty przemysłu zaawansowanych technologii zajmują w Polskim eksporcie	▶ ocenia poziom innowacyjności polskiej gospodarki na tle innych krajów europejskich ▶ na podstawie danych porównuje poziom robotyzacji produkcji przemysłowej w Polsce i w innych krajach	▶ wyjaśnia pojęcie klastra przemysłu wysokich technologii ▶ na wybranych przykładach opisuje zmiany produkcji towarów zaawansowanych technologii w Polsce	▶ dokonuje pełnej charakterystyki przemysłu wysokich technologii ▶ podaje przykłady dziedzin naukowych powiązanych z przemysłem zaawansowanych technologii
Rola usług w gospodarce Polski	▶ podaje przykłady firm i zawodów należących do sektora usługowego ▶ wyjaśnia rolę usług w swoim codziennym życiu	▶ podaje przykłady usług materialnych i niematerialnych ▶ wyjaśnia wpływ usług na działanie przedsiębiorstw	▶ podaje przykłady wpływu usług na funkcjonowanie rolnictwa i przemysłu ▶ ocenia własne szanse na podjęcie pracy w przyszłości w sektorze usługowym	▶ określa udział usług w wytwarzaniu PKB Polski ▶ wyjaśnia wpływ dostępności usług na jakość życia mieszkańców	▶ podaje przykłady usług należących do czwartego sektora gospodarki ▶ ocenia rolę usług należących do czwartego sektora gospodarki dla rozwoju gospodarczego Polski
Wpływ sieci transportowej na lokalizację przedsiębiorstw	▶ podaje przykłady przedsiębiorstw, których lokalizacja zależy od bliskości szlaków transportowych	▶ wyjaśnia, czym jest centrum logistyczne ▶ na podstawie map określa zmiany w zagospodarowaniu obszarów położonych w pobliżu ważnych szlaków komunikacyjnych ▶ wymienia przykłady produktów wytwarzanych w rafinerii ropy naftowej	▶ wyjaśnia korzyści wynikające z lokalizacji przedsiębiorstw w pobliżu szlaków transportowych ▶ na wybranym przykładzie określa znaczenie portu morskiego dla rozwoju przedsiębiorstw, w tym zakładów przemysłowych	▶ wyjaśnia na przykładach związek pomiędzy transportem morskim a lokalizacją inwestycji przemysłowych i usługowych	▶ na podstawie dostępnych materiałów dokonuje oceny dowolnego obszaru w Polsce pod kątem warunków lokalizacji nowych inwestycji przemysłowych i usługowych ze względu na dostępność komunikacyjną
Walory	▶ podaje	▶ wyjaśnia, czym jest	▶ ocenia atrakcyjność	▶ proponuje trasę	▶ wymienia ponad

turystyczne Polski	kilka przykładów przyrodniczych i kulturowych walorów turystycznych Polski ▶ rozpoznaje na fotografiach wybrane walory (atrakcje) turystyczne Polski	walor turystyczny ▶ podaje przykłady walorów turystycznych Polski, które sprzyjają rozwojowi turystyki kwalifikowanej	walorów turystycznych Polski ▶ korzysta z różnorodnych źródeł w celu pogłębienia wiedzy na temat wybranych walorów turystycznych	wycieczki tematycznej ukazującej określony typ walorów turystycznych w Polsce ▶ prezentuje wybrane walory turystyczne Polski, zwracając uwagę na konieczność ich ochrony	dziesięć obiektów położonych w Polsce, które wpisano na listę światowego dziedzictwa UNESCO ▶ charakteryzuje wybrane obiekty umieszczone na liście UNESCO
▶ podaje przykłady walorów turystycznych Pobrzeży Bałtyku i Małopolski ▶ opisuje własne wrażenia z wycieczek turystycznych po Polsce ▶ na podstawie diagramów opisuje zmiany liczby turystów nad Bałtykiem	▶ wyjaśnia, dlaczego wybrane walory przyrodnicze przyciągają turystów do Małopolski i na Pobrzeża Bałtyku ▶ na podstawie materiałów udowadnia, że Kraków jest turystyczną stolicą Polski	▶ na podstawie mapy tematycznej opisuje zróżnicowanie liczby udzielonych noclegów w nadbałtyckich gminach ▶ porównuje atrakcyjność turystyczną wybranych miejsc i obiektów w Małopolsce	▶ dokonuje wieloaspektowej analizy walorów turystycznych Małopolski i Pobrzeży Bałtyku ▶ określa wpływ walorów przyrodniczych Pobrzeży Bałtyku oraz dziedzictwa kulturowego Małopolski na rozwój turystyki na tych obszarach	▶ odszukuje informacje dotyczące walorów turystycznych oraz ruchu turystycznego wybranego regionu Polski ▶ projektuje zarys strategii rozwoju turystyki w tym regionie	
Własny region – środowisko przyrodnicze	▶ wskazuje położenie swojego regionu geograficznego na mapie Polski ▶ na podstawie mapy opisuje położenie oraz sąsiedztwo regionu, w którym mieszka	▶ charakteryzuje wybrane elementy środowiska przyrodniczego regionu na podstawie materiałów, w tym map tematycznych	▶ charakteryzuje środowisko przyrodnicze regionu oraz określa jego główne cechy ▶ przedstawia w dowolnej formie przyrodnicze walory regionu	▶ wyjaśnia zasady wyznaczania regionów geograficznych ▶ rozpoznaje skały występujące we własnym regionie	▶ wykazuje zależności między elementami środowiska geograficznego na podstawie obserwacji terenowych przeprowadzonych w wybranym miejscu własnego regionu
Własny region	▶ odróżnia	▶ podaje przykłady	▶ przedstawia	▶ określa, gdzie	▶ opisuje przykłady

– mieszkańcy i walory kulturowe	walory kulturowe od walorów przyrodniczych regionu	walorów kulturowych regionu (stroje, gwara, potrawy, tradycje itp.)	w dowolnej formie kulturowe walory regionu	w regionie znajdują się siedziby jego władz	walorów kulturowych regionu (stroje, gwara, potrawy, tradycje itp.)
▶ podaje przykłady produktów wytwarzanych w regionie ▶ określa dominujące kierunki rozwoju gospodarczego regionu	▶ na podstawie map tematycznych opisuje rozmieszczenie upraw w regionie ▶ na podstawie map tematycznych opisuje rozmieszczenie zakładów przemysłowych w regionie	▶ określa warunki sprzyjające rozwojowi rolnictwa, przemysłu i usług w regionie	▶ określa cechy i kierunki specjalizacji rolnictwa regionu ▶ podaje przykłady zakładów przemysłowych i ich produktów, z których jest znany region	▶ na podstawie wyszukanych informacji prezentuje przemiany gospodarcze regionu ▶ prognozuje przyszłe kierunki rozwoju regionu	
▶ podaje podstawowe zasady bezpieczeństwa obowiązujące w czasie przygotowania i przeprowadzania wycieczek krajoznawczych	▶ dobiera odpowiednią mapę do realizacji wycieczki krajoznawczej	▶ dostosowuje długość i stopień trudności trasy do możliwości i oczekiwań uczestników wycieczki	▶ projektuje trasę wycieczki krajoznawczej po własnym regionie na podstawie wyszukanych źródeł informacji	▶ na podstawie samodzielnie zebranych informacji przekazuje wiadomości dotyczące odwiedzanych miejsc	
▶ określa obszar utożsamiany z własną małą ojczyzną jako symboliczną przestrzeń w wymiarze lokalnym	▶ przedstawia w dowolnej formie atrakcyjność małej ojczyzny jako miejsca zamieszkania, pracy, nauki, rozrywki	▶ rozpoznaje w terenie główne obiekty charakterystyczne i decydujące o atrakcyjności małej ojczyzny	▶ porównuje zasięg i wielkość swojej małej ojczyzny z małymi ojczyznami członków rodziny czy kolegów ▶ wyjaśnia przyczyny różnego postrzegania najbliższego otoczenia przez różne osoby	▶ na podstawie własnych obserwacji terenowych projektuje działania służące zachowaniu walorów środowiska geograficznego (przyrodniczego i kulturowego) oraz poprawie warunków życia lokalnej społeczności	

WYMAGANIA EDUKACYJNE KLASA VIIIA I VIIIB

TREŚCI	Wiadomości i umiejętności ucznia. Uczeń :				
	Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra	Ocena celująca
Azja – kontynent geograficznych kontrastów	- opisuje położenie geograficzne Azji - odczytuje z mapy informacje dotyczące wysokości bezwzględnych, temperatur i opadów w Azji - odczytuje z map informacje dotyczące gęstości zaludnienia w różnych częściach Azji	- wskazuje na mapie położenie wybranych obiektów geograficznych Azji - wskazuje na mapie kilka wybranych krain geograficznych Azji - podaje liczbę ludności Azji	- na podstawie map i innych źródeł informacji porównuje cechy obiektów i regionów położonych w Azji - podaje przykłady kontrastów społeczno-gospodarczych spotykanych w Azji	- wykazuje na podstawie map ogólnogeograficznych i tematycznych, że Azja jest obszarem wielkich geograficznych kontrastów - określa zależności występujące pomiędzy szerokością geograficzną a zróżnicowaniem klimatycznym Azji - określa zależności występujące pomiędzy wysokością nad poziomem morza a warunkami przyrodniczymi panującymi w różnych częściach Azji	- na podstawie własnej wiedzy charakteryzuje (skrajne) warunki przyrodnicze panujące w różnych częściach Azji - podaje przyczyny występowania niektórych kontrastów geograficznych w Azji (np. klimatycznych, gęstości zaludnienia)
Pacyficzny pierścień ognia	- podaje przykłady zjawisk zachodzących w strefie subdukcji - odczytuje z mapy nazwy płyt litosfery w regionie Pacyfiku - określa przyczyny występowania trzęsień ziemi na granicach płyt litosfery	- na podstawie map opisuje przebieg granic płyt litosfery na granicy Azji i Pacyfiku - podaje kilka przykładów działań mających na celu ograniczenie negatywnych skutków trzęsień ziemi i erupcji wulkanów	- opisuje przebieg procesów geologicznych zachodzących w strefie subdukcji - wyjaśnia mechanizm powstawania tsunami	- porównuje ze sobą skutki trzęsień ziemi, erupcji wulkanów i tsunami - identyfikuje związki między przebiegiem granic płyt litosfery a występowaniem rowów tektonicznych, wulkanów, trzęsień ziemi	ocenia skuteczność różnych sposobów zapobiegania tragicznym skutkom trzęsień ziemi, erupcji wulkanów i tsunami

				i tsunami w regionie Pacyfiku	
Kultura ryżu	▶ podaje przykłady wykorzystania ryżu i produktów pożytkiwanych przy jego uprawie ▶ na podstawie map i klimatogramów opisuje cechy klimatu monsunowego Azji Południowo-Wschodniej	▶ opisuje prace wykonywane przy uprawie ryżu ▶ wyjaśnia znaczenie pojęcia „kultura ryżu”	▶ podaje nazwy przynajmniej pięciu krajów, w których wykształciła się „kultura ryżu” ▶ opisuje sposoby, w jaki ludzie przekształcają środowisko przyrodnicze w celu prowadzenia upraw ryżu	▶ na podstawie własnej wiedzy wymienia cechy klimatu monsunowego ▶ wyjaśnia działanie cyrkulacji monsunowej ▶ wymienia wpływ monsunu letniego i zimowego na pogodę w Azji Południowej	▶ wykazuje związek między cechami klimatu monsunowego a rytmem upraw i rozwojem „kultury ryżu” w Azji Południowo-Wschodniej
Japonia	▶ na podstawie map opisuje położenie geograficzne Japonii ▶ podaje przykłady warunków przyrodniczych utrudniających rozwój gospodarczy Japonii	▶ wymienia wybrane cechy gospodarki Japonii (np. wysoki udział przemysłu hi-tech, intensywne rolnictwo) ▶ na podstawie danych charakteryzuje strukturę eksportu i importu Japonii	▶ opisuje przykłady skutecznego przezwyciężania niekorzystnych warunków przyrodniczych przez mieszkańców Japonii ▶ dyskutuje na temat wpływu warunków przyrodniczych na rozwój gospodarczy Japonii	▶ wyjaśnia wpływ konfucjanizmu i sintoizmu na relacje społeczne i funkcjonowanie przedsiębiorstw w Japonii ▶ ocenia możliwe sposoby radzenia sobie ze skutkami kryzysu demograficznego w Japonii (np. imigracja, automatyzacja różnych sfer życia)	▶ ocenia znaczenie warunków przyrodniczych i czynników społeczno-kulturowych w tworzeniu nowoczesnej gospodarki Japonii
Chiny	▶ opisuje położenie geograficzne Chin ▶ na podstawie mapy określa gęstość zaludnienia w różnych częściach Chin ▶ podaje przykłady wpływu chińskiej gospodarki na kraje	▶ na podstawie mapy porównuje gęstości zaludnienia w różnych częściach Chin i określa prawidłowości w rozmieszczeniu ludności ▶ wykorzystując dane statystyczne określa	▶ opisuje zmiany demograficzne, które zaszły w Chinach w ostatnich kilkunastu latach ▶ podaje przykłady działań mających na celu zwiększenie wpływu Chin w innych	▶ korzystając z map tematycznych, wyjaśnia przyczyny nierównomiernego rozmieszczenia ludności w Chinach ▶ ocenia metody stosowane w ramach polityki demogra-	▶ na podstawie własnej wiedzy przedstawia kierunki rozwoju gospodarczego Chin oraz ocenia ich znaczenie w gospodarce światowej

	europejskie i ich mieszkańców	znaczenie Chin w światowej gospodarce	częściach świata	ficznej Chin dawniej oraz obecnie	
Indie	- określa położenie geograficzne Indii - podaje przykłady sukcesów gospodarczych Indii - podaje przykłady cechy kulturowych Indii odróżniające ten kraj od Polski	- opisuje zmiany liczby ludności Indii - na podstawie danych określa kierunki zmian demograficznych zachodzących w Indiach	- nazywa główny nurt religii wyznawanych w Indiach (hinduizm) i wymienia jego podstawowe założenia - określa silne strony Indii w odniesieniu do możliwości ich rozwoju gospodarczego	- przedstawia tradycyjne podziały społeczne panujące w Indiach - wyjaśnia, w jaki sposób nierówności społeczne wpływają na ograniczenie możliwości rozwoju gospodarczego	- ocenia możliwości rozwoju gospodarczego Indii - dyskutuje na temat roli Indii w regionie Azji Południowej i ich rosnącego znaczenia na świecie
Kraje Bliskiego Wschodu	- określa położenie Bliskiego Wschodu i wskazuje ten region na mapie świata - podaje nazwy kilku krajów leżących na Bliskim Wschodzie - wymienia cechy Bliskiego Wschodu, które wyróżniają ten region (np. zasoby węgłowodorów, religia, klimat)	- na podstawie danych charakteryzuje rozmieszczenie zasobów ropy naftowej na Bliskim Wschodzie - nazywa religię dominującą na Bliskim Wschodzie - podaje przykład konfliktu toczącego się na Bliskim Wschodzie	- wyjaśnia znaczenie wydobywania i eksportu ropy naftowej i gazu ziemnego dla krajów bliskowschodnich - opisuje zróżnicowanie poziomu rozwoju gospodarczego krajów bliskowschodnich toczących się na Bliskim Wschodzie	- na mapie wskazuje obszary konfliktów toczących się na Bliskim Wschodzie - wyjaśnia przyczyny kilku konfliktów toczących się na Bliskim Wschodzie - ocenia skutki konfliktów toczących się na Bliskim Wschodzie	- charakteryzuje kulturę Bliskiego Wschodu uwzględniając zróżnicowanie religijne w regionie - dyskutuje na temat wyzwań stojących przed krajami bliskowschodnimi w kontekście toczących się konfliktów oraz uzależnienia gospodarki od sprzedaży surowców energetycznych
Położenie Afryki i strefy klimatyczno-roślinno-glebowe	- opisuje położenie geograficzne Afryki - podaje nazwy mórz i oceanów oblewających Afrykę oraz wskazuje je na mapie - podaje nazwy głównych stref klimatyczno-roślinnych występujących	- wskazuje na mapie wybrane obiekty geograficzne położone w Afryce (np. wybrane rzeki, łańcuchy górskie, jeziora) - na podstawie mapy opisuje rozmieszczenie	- wyjaśnia funkcjonowanie cyrkulacji atmosferycznej w strefie międzyzwrotnikowej w Afryce - wyjaśnia związek pomiędzy funkcjonowaniem cyrkulacji w	wyjaśnia związek pomiędzy cechami klimatu a rodzajem roślinności występującej w poszczególnych strefach klimatyczno-roślinnych w Afryce	na podstawie własnej wiedzy przedstawia ogólną charakterystykę stref klimatyczno-roślinno-glebowych występujących w Afryce

	w Afryce	opadów w Afryce w różnych porach roku	strefie między - zwrotnikowej a rozmieszczeniem opadów w Afryce	► wymienia cechy gleb wykształconych w poszczególnych strefach klimatyczno- -roślinnych w Afryce	
Gospodarowanie w strefie Sahelu	► wyjaśnia, czym jest strefa Sahelu ► wskazuje na mapie położenie strefy Sahelu ► na podstawie mapy podaje nazwy krajów Sahelu ► nazywa strefy klimatyczno-roślinne, w których położony jest Sahel	► opisuje warunki przyrodnicze panujące w strefie Sahelu ► na podstawie danych udowadnia wpływ wzrostu liczby ludności na problemy społeczno-gospodarcze w wybranych krajach Sahelu	► wyjaśnia przyczyny i przebieg procesu pustynnienia ► podaje przykłady konfliktów toczących się w strefie Sahelu, których przyczyną jest rywalizacja o ograniczone zasoby przyrodnicze	► ocenia korzyści płynące z wprowadzenia nowych technik rolniczych, np. agro- leśnictwa, w strefie Sahelu ► opisuje i ocenia skutki pustynnienia	► ocenia znaczenie różnych czynników skutkujących występowaniem problemów społeczno-gospodarczych w strefie Sahelu ► proponuje rozwiązania mogące załagodzić niektóre problemy społeczno-gospodarcze występujące w strefie Sahelu
Problemy wyżywienia w Afryce	► wyjaśnia, czym jest niedożywienie ► wymienia niektóre przyczyny niedożywienia w krajach afrykańskich	► wskazuje na mapie Etiopię ► identyfikuje cechy środowiska przyrodniczego, które utrudniają gospodarowanie w Etiopii	► na podstawie tekstów źródłowych podaje przykłady przyrodniczych i społecznych przyczyn niedoborów żywności w krajach afrykańskich ► wyjaśnia wpływ zmian klimatycznych na problem niedoborów żywności w krajach afrykańskich	► wykazuje wzajemny związek pomiędzy występowaniem konfliktów a niedożywieniem w krajach afrykańskich ► rozróżnia pojęcia głodu jawnego i utajonego ► omawia konsekwencje niedożywienia	► dyskutuje na temat znaczenia poszczególnych czynników w występowaniu niedożywienia w Etiopii i innych krajach afrykańskich

Turystyka w Kenii	↳ wskazuje położenie Kenii na mapie ↳ na podstawie materiałów, takich jak ilustracje czy filmy, opisuje walory turystyczne Kenii, np. krajobrazy, faunę, florę	↳ na podstawie danych opisuje rozwój turystyki w Kenii ↳ opisuje wygląd, stroje czy tradycje plemion zamieszkujących Kenię, np. Masajów ↳ podaje przykłady aktywnej turystyki, którą można uprawiać w Kenii	↳ wyjaśnia, czym są przyrodnicze i kulturowe walory turystyczne ↳ podaje przykłady turystycznych walorów przyrodniczych Kenii ↳ podaje przykłady turystycznych walorów kulturowych Kenii	↳ podaje przykłady pozytywnego i negatywnego wpływu turystyki na środowisko przyrodnicze, ludzi i gospodarkę w Kenii ↳ szczegółowo opisuje wybrane walory przyrodnicze Kenii	↳ określa zasady, które muszą być spełnione, aby turystyka przyjazdowa do Kenii miała charakter zrównoważony ↳ wymienia nazwy kilku parków narodowych Kenii
Elementy nowoczesnej gospodarki w Maroku i Rwandzie	↳ podaje przykłady postępu społeczno-gospodarczego obserwowanego w wybranych krajach Afryki ↳ na podstawie danych opisuje i porównuje struktury zatrudnienia w Maroku, Rwandzie i Polsce	↳ podaje przykłady tradycyjnych działalności gospodarczych dominujących w wielu krajach afrykańskich, np. wydobycie surowców w Maroku	↳ podaje przykłady nowoczesnych działalności gospodarczych rozwijanych w Maroku i Rwandzie (usługi, przemysł zaawansowanych technologii) ↳ wykazuje się świadomością istnienia fałszywych stereotypów dotyczących rozwoju krajów afrykańskich	↳ na wybranych przykładach szczegółowo opisuje rozwój nowoczesnych gałęzi gospodarki w Maroku i Rwandzie ↳ omawia przykłady poprawy jakości życia mieszkańców Rwandy dzięki zastosowaniu nowoczesnych rozwiązań technologicznych, np. wykorzystaniu sztucznej inteligencji w dystrybucji leków	↳ krytycznie ocenia możliwości rozwoju nowoczesnej gospodarki w wybranych krajach Afryki ↳ dyskutuje na temat barier ograniczających rozwój społeczno-gospodarczy krajów afrykańskich
Tornada i cyklony tropikalne w Stanach Zjednoczonych	↳ opisuje położenie geograficzne Ameryki Północnej ↳ podaje przykłady zagrożeń przyrodniczych występujących w Ameryce Północnej (np. tornada, cyklony)	↳ wskazuje na mapie położenie wybranych obiektów geograficznych Ameryki Północnej ↳ na podstawie map charakteryzuje zróżnicowanie środowiska	↳ wyjaśnia wpływ ukształtowania powierzchni i cyrkulacji powietrza na powstawanie tornad w Ameryce Północnej ↳ porównuje możliwości prognozowania tornad i	↳ na podstawie własnej wiedzy opisuje mechanizm powstawania tornad i cyklonów tropikalnych ↳ wyjaśnia pojęcie superkomórki ↳ opisuje i porównuje	↳ podaje nazwy stanów, w których najczęściej występują tornada i cyklony tropikalne w Stanach Zjednoczonych ↳ ocenia możliwości zapobiegania skutkom tornad i cyklonów

	tropikalne, powodzie)	ska przyrodniczego Ameryki północnej	cyklonów tropikalnych	skutki występowania tornad i cyklonów tropikalnych	tropikalnych
Rola Stanów Zjednoczonych w światowej gospodarce	- podaje przykłady produktów, z których są znane Stany Zjednoczone - na podstawie danych określa pozycję Stanów Zjednoczonych w gospodarce światowej	- na przykładzie Doliny Krzemowej wyjaśnia, czym jest technopolia - omawia cechy charakterystyczne miast amerykańskich	- podaje przykłady firm, których działalność jest związana z rozwojem Doliny Krzemowej - nazywa i wskazuje na mapie przykłady megalopolis w Stanach Zjednoczonych	- dyskutuje na temat poziomu innowacyjności gospodarki Stanów Zjednoczonych na tle innych krajów - określa czynniki, które przyczyniły się do rozwoju technopolii w Dolinie Krzemowej - wyjaśnia proces powstawania megalopolis	- opisuje korzyści płynące z wykorzystania wiedzy w poszczególnych sektorach gospodarki Stanów Zjednoczonych - omawia ograniczenia dalszego rozwoju Doliny Krzemowej
Środowisko przyrodnicze Ameryki Południowej i problemy zagospodarowania Amazonii	- opisuje położenie geograficzne Ameryki Południowej - podaje kilka charakterystycznych cech amazońskich lasów deszczowych - wymienia skutki wycinania amazońskich lasów deszczowych	- na podstawie map porównuje rozmieszczenie wielkich form rzeźby terenu w Ameryce Południowej i Północnej - wskazuje położenie wybranych obiektów geograficznych Ameryki Południowej	- podaje cechy wyróżniające Amazonkę spośród innych rzek - określa znaczenie amazońskich lasów deszczowych dla zachowania bioróżnorodności planety	- oblicza rozciągłość południkową Ameryk - wykazuje się świadomością współodpowiedzialności krajów europejskich za postępujące wylesianie Amazonii	- dyskutuje na temat przyczyn wylesiania Amazonii - wyjaśnia, na czym polega konflikt interesów dotyczący sposobów zagospodarowania Amazonii
Sytuacja rdzennej ludności w Ameryce Południowej	- wyjaśnia, kogo nazywamy rdzennymi mieszkańcami Ameryki Południowej i Północnej - opisuje wioski, domy i warunki życia rdzennych mieszkańców Amazonii	- opisuje zmiany kulturowe, którym ulegają rdzenni mieszkańcy Ameryki Południowej - ocenia wpływ działalności górniczej i eksploatacji drewna na życie rdzennych mieszkańców	- wymienia zagrożenia, na które są narażeni rdzenni mieszkańcy Amazonii - wyjaśnia przyczyny zanikania kultur w Ameryce Południowej	- opisuje skutki kolonizacji Ameryki Południowej dla jej rdzennych mieszkańców - dyskutuje na temat możliwości pogodzenia interesów rdzennych mieszkańców	- podaje przykłady działań podejmowanych przez rdzennych mieszkańców Ameryki Południowej, które mają na celu ochronę ich praw - ocenia aktualną sytuację rdzennej ludności zamieszkującej Brazylię

		Amazonii		i grup lobbujących za gospodarczym wykorzystaniem Amazonii	
Dzielnice biedy w miastach Ameryki Południowej	- opisuje warunki życia w dzielnicach biedy - na podstawie foto- grafii opisuje wygląd dzielnic biedy	- wyjaśnia, czym są czynniki wypychające ludność ze wsi do miast - wskazuje nierówności społeczne jako główną przyczynę powstawania dzielnic biedy	- na podstawie własnej wiedzy opisuje różne przyczyny powstawania dzielnic biedy w miastach Ameryki Południowej - wyjaśnia, czym jest szara strefa	- podaje przykłady pozytywnego wpływu działalności prowadzonej przez mieszkańców dzielnic biedy na funkcjonowanie miast - opisuje i ocenia lokalizację dzielnic biedy w miastach Ameryki Południowej	- odróżnia dzielnice biedy znajdujące się na różnych stopniach rozwoju - dyskutuje na temat możliwych sposobów rozwiązywania problemów dzielnic biedy
Środowisko przyrodnicze Australii i Oceanii	- opisuje położenie geograficzne Australii - na podstawie klimatogramów opisuje warunki klimatyczne wybranych miejsc w Australii	- wymienia przykłady zwierząt i roślin żyjących w Australii - na podstawie map opisuje zróżnicowanie ukształtowania powierzchni Australii - wskazuje położenie wybranych obiektów geograficznych Australii i Oceanii	- wykazuje związek pomiędzy położeniem geograficznym i warunkami klimatycznymi Australii - opisuje położenie Wielkiej Rify Koralowej	- na podstawie własnej wiedzy opisuje zróżnicowanie warunków klimatycznych w Australii - opisuje warunki niezbędne do powstania rafy koralowej - wyjaśnia powstawanie atoli	- wykazuje związek pomiędzy wyjątkowością fauny i flory Australii a przeszłością geologiczną kontynentu (pozostawieniem w izolacji od pozostałych kontynentów) - charakteryzuje środowisko przyrodnicze Oceanii
Ludność i gospodarka Australii	- na podstawie mapy opisuje rozmieszczenie ludności w Australii - na podstawie danych charakteryzuje zmiany liczby ludności w Australii	- na podstawie danych opisuje strukturę PKB gospodarki Australii - wymienia przykładowe gałęzie gospodarki ważne dla Australii	- określa przyczyny i skutki problemów z zaopatrzeniem w wodę w suchych i półsuchych regionach Australii - wyjaśnia działanie niecki artezyjskiej	- dyskutuje na temat australijskiej polityki migracyjnej - ocenia wpływ osadników europejskich na rdzennych mieszkańców Australii - wymienia cechy rolnictwa, przemysłu i	- ocenia zasadność wykorzystywania przez Australię zasobów naturalnych (wody, węgla) do stymulowania swojego rozwoju gospodarczego - opisuje wpływ turystyki na przyrodę Australii i Oceanii

				usług w Australii	
Antarktyda	- opisuje położenie geograficzne Antarktydy - na podstawie klimatogramów opisuje warunki klimatyczne panujące na Antarktydzie	- wyjaśnia, czym jest lądolód - podaje przykłady zwierząt zamieszkujących Antarktydę	- wyjaśnia wzajemne zależności pomiędzy zmianami klimatu a topnieniem lądolodu na Antarktydzie - wyjaśnia, dlaczego klimat na Antarktydzie jest zimny i suchy	- uzasadnia konieczność zachowania statusu Antarktydy określonego Traktatem Antarktycznym - wyjaśnia mechanizm ruchu lądolodu oraz zjawisko cielenia się lodowców	przedstawia cele badań naukowych prowadzonych w Arktyce i Antarktyce

